

**ირაკლი თქრუაშვილის წინააღმდეგ
მიმდინარე სისხლის სამართლის საქმეების
სამართლებრივი შეფასება**

2020

ადამიანის უფლებათა ცენტრი

ავტორი: გიორგი ტყაბუაშვილი

რედაქტორები: ალექო ცხიტიშვილი
გიორგი კაკუბავა

ანალიტიკური დოკუმენტი მომზადდა აშშ-ის ფონდ „ეროვნული წვლილი დემოკრატიისათვის“ (NED) ფინანსური მხარდაჭერით. დოკუმენტში გამოთქმული მოსაზრებები ეკუთვნის ადამიანის უფლებათა ცენტრს და შესაძლოა, არ გამოხატავდეს დონორის პოზიციას. შესაბამისად, NED არ არის პასუხისმგებელი ტექსტის შინაარსზე.

**National Endowment
for Democracy**

Supporting freedom around the world

სარჩევი

შესავალი.....	4
კონფლიქტი წინა ხელისუფლებასთან	5
I. თავი	8
20-21 ივნისის მოვლენებთან დაკავშირებული საქმე	8
1. ბრალდების არსი	8
2. ირაკლი ოქრუაშვილის მიმართ წარდგენილი ბრალდების - სისხლის სამართლის კოდექსის 225-ე მუხლის შეფასება	8
3. თბილისის საქალაქო სასამართლოს განაჩენის შეფასება.....	11
1) სისხლის სამართლის კოდექსის 225-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი (ჯგუფური მოქმედების ხელმძღვანელობა)	11
2) სისხლის სამართლის კოდექსის 225-ე მუხლის მე-2 ნაწილი (ჯგუფურ ძალადობაში მონაწილეობა)	15
4. კობა კოშაძის საქმე	20
II. თავი	23
ე.წ. ბუტა რობაქიძის საქმე	23
1. ბრალდების არსი	23
2. სასამართლო პროცესის მონიტორინგისას იდენტიფიცირებული საკითხები	24
3. წინასწარი პატიმრობისა და ხანდაზმულობის ვადებთან დაკავშირებული პრობლემები	27
საქართველოს პრეზიდენტის შეწყალების აქტი.....	31
სავარაუდო პოლიტიკური მოტივი.....	33
დასკვნა	35

შესავალი

პოლიტიკური მოძრაობა „გამარჯვებული საქართველოს“ ლიდერის, ირაკლი ოქრუაშვილისა და თბილისის ყოფილი მერის, გიორგი უგულავას მიმართ საქართველოს პრეზიდენტის მიერ კონსტიტუციით მინიჭებული შეწყალების უფლებამოსილების გამოყენებამ კიდევ ერთხელ დაადასტურა საქართველოში მართლმსაჯულებაზე პოლიტიკური პროცესების დიდი გავლენა. „არ ვინყალებ პოლიტპატიმრებს, რამეთუ ჩემი სრული პასუხისმგებლობით ვაცხადებ, რომ საქართველოში დღეს არ არსებობენ პოლიტპატიმრები“, - ამ სიტყვებით პრეზიდენტმა¹ ხაზი გაუსვა, რომ იზიარებს აღმასრულებელი ხელისუფლების, საპარლამენტო უმრავლესობისა და მმართველი პარტიის - „ქართული ოცნების“ პოზიციას პოლიტპატიმრების თაობაზე.

„ქართული ოცნებისა“ თუ პრეზიდენტის პოზიციის მიუხედავად, ქვეყანაში არსებული პოლიტიკური სიტუაციის ფონზე, ცალკეული პოლიტიკური ლიდერების წინააღმდეგ მიმდინარე სისხლისსამართლებრივი დევნა, საქმეების ირგვლივ არსებული ბუნდოვანება, ხარვეზები, არასაკმარისი მტკიცებულებები და სხვა გარემოებები ქართულ სამოქალაქო საზოგადოებას თუ საერთაშორისო პარტნიორებს უჩენს ეჭვებს ამ საქმეებში პოლიტიკური მოტივების არსებობის შესახებ. საერთაშორისო პარტნიორები, ყოველგვარი დიპლომატიური ქვეტექსტების გარეშე, პირდაპირ მოუწოდებდნენ ხელისუფლებას, შეესრულებინა ოპოზიციასთან 2020 წლის 8 მარტს გაფორმებული შეთანხმება და გაენთავისუფლებინა პოლიტიკური პატიმრები². მიუხედავად იმისა, რომ ხელისუფლება და ოპოზიცია ამ შეთანხმების შინაარსს სხვადასხვა ინტერპრეტაციით წარმოაჩენდნენ, საქართველოს პრეზიდენტი ამ პროცესს და თვითონ შეთანხმებას მიესალმა და სწორედ ამ კონტექსტს დაუკავშირა ირაკლი ოქრუაშვილის და გიორგი უგულავას შეწყალების საჭიროებაც, რათა ქვეყნისთვის აერიდებინა „მწვავე პოლიტიკური კრიზისის საფრთხე“³.

წინამდებარე დოკუმენტის მიზანია, საერთაშორისო პრაქტიკაზე დაყრდნობით და ქართული სპეციფიკის გათვალისწინებით, „გამარჯვებული საქართველოს“ ლიდერის, ირაკლი ოქრუაშვილის წინააღმდეგ განხორციელებული სისხლისსამართლებრივი დევნის, მსჯავრდებისა და პრეზიდენტის მიერ მისი შეწყალების შესწავლა ერთიან კონტექსტში. დოკუმენტში შეფასებულია უშუალოდ ირაკლი ოქრუაშვილის წინააღმდეგ მიმდინარე ორი უახლესი სისხლის სამართლის საქმე. ერთი საქმე უკავშირდება 2019 წლის 20-21 ივნისის მოვლენებს, რაზეც ირაკლი ოქრუაშვილი პოლიციამ დააკავა 2019 წლის 25 ივლისს და ბრალი წარუდგინა ჯგუფური ძალადობის ორგანიზების, ხელმძღვანელობის ან მასში მონაწილეობის საფუძვლით. ამ საქმეზე თბილისის საქალაქო სასამართლომ განაჩენი 2020 წლის 13 აპრილს გამოაცხადა⁴. მეორე ბრალდება ეხება ე.წ. ბუტა რობაქიძის საქმეს, რომელზეც საქართველოს პროკურატურამ ოქრუაშვილს ბრალი წარუდგინა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 332-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული დანაშაულისთვის, რაც გულისხმობს სახელმწიფო-პოლიტიკური თანამდებობის პირის მიერ სამსახურებრივი უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენებას.

¹ იხ. საქართველოს პრეზიდენტის განცხადება: <https://bit.ly/3djxQK0>.

² ამ თემაზე, ვრცლად, იხ. რადიო „თავისუფლების“ სტატია: <https://bit.ly/2MqiXe2>

³ იხ. საქართველოს პრეზიდენტის განცხადება: <https://bit.ly/3ds3W6i>.

⁴ იხ. ინფორმაცია სრულად: <https://bit.ly/3i18iVl>.

დოკუმენტში, ასევე, გაანალიზებულია კობა კოშაძის წინააღმდეგ მიმდინარე სისხლის სამართლის საქმე, რომელიც დიდი ალბათობით, უკავშირდება ირაკლი ოქრუაშვილის პოლიტიკურ აქტიურობას.

ირაკლი ოქრუაშვილის მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნა რიგ სისხლის სამართლის საქმეებზე ჯერ კიდევ წინა ხელისუფლების დროს დაიწყო, რომელთაგან უმეტესობაში იგი გამართლდა. „ქართული ოცნების“ ხელისუფლებაში მოსვლის შემდეგ, 2013 წლის 12 იანვრის „ამნისტიის შესახებ“ საქართველოს კანონის⁵ გამოქვეყნებამდე, ირაკლი ოქრუაშვილი განიხილებოდა, როგორც პოლიტიკური დევნილი⁶. საბოლოოდ იგი პოლიტდევნილების სიაში მაინც არ მოხვდა. ამავდროულად, აქტიური ოპოზიციონერი პოლიტიკოსის მიმართ სისხლისსამართლებრივ დევნას ახლა უკვე „ქართული ოცნების“ ხელისუფლება ახორციელებს, რა დროსაც არანაკლები სიმწვავის საკითხები იკვეთება.

კონფლიქტი წინა ხელისუფლებასთან

ირაკლი ოქრუაშვილი „ნაციონალური მოძრაობის“ მმართველობის პერიოდში შიდა ქართლის გუბერნატორის, გენერალური პროკურორის, შინაგან საქმეთა, თავდაცვისა და ეკონომიკის მინისტრის პოსტებს იკავებდა. 2004 წლის 7 ივნისს შინაგან საქმეთა მინისტრად დაინიშნა⁷, ამავე წლის 16 დეკემბერს კი თავდაცვის მინისტრის პოსტზე გადაინაცვლა⁸.

2005 წელს, კონტრაბანდის წინააღმდეგ ბრძოლის გაძლიერების საბაბით, შიდა ქართლის რეგიონის პოლიციაში საკადრო ცვლილებები დაიწყო, რაც მაშინ რეგიონში ირაკლი ოქრუაშვილის გავლენის შესუსტების კამპანიად ჩაითვალა. თუმცა, მთავრობის წევრებმა ეს უარყვეს⁹. მოგვიანებით, 2005 წლის ივლისში, გაზეთ „რეზონანსთან“ ინტერვიუში, ირაკლი ოქრუაშვილმა მის წინააღმდეგ ინტრიგებზე ღიად ისაუბრა¹⁰.

2006 წლის 10 ნოემბერს, საქართველოს მთავრობაში პრეზიდენტმა სააკაშვილმა საკადრო გადაინაცვლებები განახორციელა. ცვლილებების შედეგად, ირაკლი ოქრუაშვილმა თავდაცვის მინისტრის პოსტი დატოვა და ეკონომიკის სამინისტრო ჩაიბარა¹¹. სწორედ ამ დროიდან დაიწყო საუბარი ოქრუაშვილის შესაძლო დაპირისპირებაზე თანაგუნდელებთან, მათ შორის - შინაგან საქმეთა მინისტრ ვანო მერაბიშვილთან¹². ახალ თანამდებობაზე ოქრუაშვილი სულ რამდენიმე დღით იყო. 2006 წლის 17 ნოემბერს მან ეკონომიკის მინისტრის თანამდებობა საკუთარი სურვილით დატოვა¹³. გადადგომიდან თითქმის ერთი წლის შემდეგ - 2007 წლის 25 სექტემბერს ირაკლი ოქრუაშვილმა საქართველოს პრეზიდენტი მიხეილ სააკაშვილი ანტისახელმწიფოებრივ ქმედებებსა¹⁴ და მკვლელობების შეკვეთებში დაადანაშაულა¹⁵. იმავე დღეს მან ტელეკომპანია „იმედს“ განუცხადა, რომ პრეზიდენტმა სააკაშვილმა პირადად დაუკვეთა ბიზნესმენ ბადრი

⁵ იხ. 2013 წლის 12 იანვრის „ამნისტიის შესახებ“ საქართველოს კანონი: <https://bit.ly/3eM1uZz>.

⁶ იხ. ინფორმაცია სრულად: <https://bit.ly/3ds5DSg>.

⁷ იხ. ინფორმაცია სრულად: <https://bit.ly/3hUcuX1>.

⁸ იხ. ინფორმაცია სრულად: <https://bit.ly/3fL2CgW>.

⁹ იხ. ინფორმაცია სრულად: <https://bit.ly/3179y3C>.

¹⁰ იხ. ინფორმაცია სრულად: <https://bit.ly/2zU7mBf>.

¹¹ იხ. ინფორმაცია სრულად: <https://bit.ly/2BpXHCN>.

¹² იხ. ინფორმაცია სრულად: <https://bit.ly/2AYJNYu>.

¹³ იხ. ინფორმაცია სრულად: <https://bit.ly/2Yo5bPJ>.

¹⁴ იხ. ინფორმაცია სრულად: <https://bit.ly/2zUGTn9>.

¹⁵ იხ. ინფორმაცია სრულად: <https://bit.ly/2V7hIVL>.

პატარკაციშვილის ლიკვიდაცია და რომ მისივე დაკვეთით მოხდა ყოფილ დეპუტატ ვალერი გელაშვილზე თავდასხმაც. მან ასევე ეჭვი შეიტანა პრემიერ-მინისტრ ზურაბ ჟვანიას გარდაცვალების ოფიციალურ ვერსიაში და მტკიცებულებას გამოგონილი უწოდა¹⁶.

პრეზიდენტ სააკაშვილის მიმართ მძიმე ბრალდებების წაყენებისა და ოპოზიციური პარტიის შექმნის თაობაზე განცხადებიდან ორ დღეში, 2007 წ. 27 სექტემბერს, ირაკლი ოქრუაშვილი მისივე პარტიის - „ერთიანი საქართველოსთვის“ ოფისში დააკავეს. მას სამსახურებრივი უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენებაში (სსკ-ის 332-ე მუხლ.), ქრთამის აღებასა (სსკ-ის 338 მუხლ.) და სამსახურებრივ გულგრილობაში (სსკ-ის 342-ე მუხლ.) დასდეს ბრალი¹⁷. 2007 წ. ოქტომბერში, დაკავებიდან თითქმის ორ კვირაში, ოქრუაშვილმა მიხეილ სააკაშვილის საწინააღმდეგო ბრალდებები უარყო და აღიარა დანაშაული¹⁸. მან 10 მლნ ლარის გირაოს გადახდის შემდეგ დატოვა პენიტენციური დაწესებულება, მაგრამ საქმეზე გამოძიება გრძელდებოდა¹⁹. ამის შემდეგ, მან ქვეყანა იძულებით დატოვა და საფრანგეთში წავიდა, სადაც პოლიტიკური დევნილის სტატუსი და თავშესაფარი მიიღო²⁰.

2008 წლის 28 მარტს თბილისის საქალაქო სასამართლომ ირაკლი ოქრუაშვილი დამნაშავედ ცნო ქრთამის აღების და განსაკუთრებით დიდი ოდენობით თანხის გამოძალვის საქმეზე და დაუსწრებლად შეუფარდა 11 წლის ვადით თავისუფლების აღკვეთა. ამავდროულად, სასამართლომ მას მოუხსნა ფულის გათეთრებისა და სამსახურებრივი გულგრილობის საქმეზე წაყენებული ორი ბრალდება²¹.

გამამტყუნებელი განაჩენი, ძირითადად, ეყრდნობოდა პრეზიდენტ მიხეილ სააკაშვილის ყოფილი საპარლამენტო მდივნის და კომუნიკაციების ეროვნული კომისიის ყოფილი ხელმძღვანელის, დიმიტრი ქიტოშვილის ჩვენებას. დიმიტრი ქიტოშვილს იმავე საქმეზე 5-წლიანი პირობითი სასჯელი შეეფარდა. წლების შემდეგ, როცა საქართველოში ხელისუფლება შეიცვალა, ქიტოშვილმა შეცვალა ჩვენება და სააპელაციო სასამართლოს განუცხადა, რომ მას ოქრუაშვილის წინააღმდეგ ცრუ ჩვენება იძულებით მიაცემინეს²².

2011 წლის 18 ივნისს საქართველოს პროკურატურამ დაიწყო სისხლისსამართლებრივი დევნა ირაკლი ოქრუაშვილის მიმართ, უკანონო შეირაღებული ფორმირების შექმნისა და ხელმძღვანელობის საქმეზე. 2013 წლის 18 იანვარს ირაკლი ოქრუაშვილს ეს ბრალი მოუხსნა²³. ამასთან, 2013 წლის 8 იანვარს მთავარმა პროკურატურამ სამართლებრივ დევნა შეწყვიტა იმ ბრალდებებთან დაკავშირებითაც, რომელიც ეხებოდა სამსახურებრივი უფლებამოსილების გადამეტებასა და ფულის გათეთრებას, რაც ასევე ოქრუაშვილის თავდაცვის მინისტრობის პერიოდს უკავშირდებოდა. მთავარმა პროკურატურამ განაცხადა, რომ არ მოიპოვებოდა დანაშაულის დამადასტურებელი მტკიცებულებები²⁴.

2012 წლის 20 ნოემბერს, ირაკლი ოქრუაშვილი საქართველოში დაბრუნდა, რა დროსაც იგი დააპატიმრეს და გადაიყვანეს გლდანის ციხეში²⁵. ოქრუაშვილის საქართველოში დაბრუნებას ბრიფინგით გამოეხმაურა იუსტიციის მინისტრი თეა წულუკიანი, რომელმაც

¹⁶ იხ. ინფორმაცია სრულად: <https://bit.ly/2Ypfgfu>.

¹⁷ იხ. ინფორმაცია სრულად: <https://bit.ly/31cOmca>.

¹⁸ იხ. ინფორმაცია სრულად: <https://bit.ly/317JFka>.

¹⁹ იხ. ინფორმაცია სრულად: <https://bit.ly/3fMCOjZ>.

²⁰ იხ. ინფორმაცია სრულად: <https://bit.ly/37XTx19>.

²¹ იხ. ინფორმაცია სრულად: <https://bit.ly/313m3wY>.

²² იხ. ინფორმაცია სრულად: <https://bit.ly/3epKWGN>.

²³ იხ. ინფორმაცია სრულად: <https://bit.ly/3dsoZ9z>.

²⁴ იხ. ინფორმაცია სრულად: <https://bit.ly/315qXQN>.

²⁵ იხ. ინფორმაცია სრულად: <https://bit.ly/3eGD0Rp>.

გაიზიარა პოზიცია, რომ „ნაციონალური მოძრაობის“ ხელისუფლების მიერ ირაკლი ოქრუაშვილი პოლიტიკური ნიშნით იდეგნებოდა²⁶.

2013 წელს ირაკლი ოქრუაშვილი ცნეს პოლიტიკურ დევნილად²⁷, სასამართლომ მას ყველა ბრალდება მოუხსნა და სასამართლო დარბაზიდან გაათავისუფლა. ოქრუაშვილის გათავისუფლებას წინ უძღოდა საქართველოს პარლამენტის ადამიანის უფლებათა დაცვისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის კომიტეტის 2012 წლის 1 ნოემბრის სხდომაზე პოლიტიკური ნიშნით დაპატიმრებულ და პოლიტიკური ნიშნით დევნილ პირთა საკითხების შემსწავლელი სამუშაო ჯგუფის შექმნა²⁸. თავდაპირველად, სამუშაო ჯგუფის წარმომადგენლები განიხილავდნენ პოლიტიკური ნიშნით დევნილთა სიაში ირაკლი ოქრუაშვილის შეყვანის საკითხს²⁹. როგორც ადამიანის უფლებათა ცენტრთან შეხვედრისას³⁰ ირაკლი ოქრუაშვილმა განაცხადა, მისი სახელი და გვარი ამ სიიდან, ხელისუფლების მოთხოვნით, პარლამენტის ადამიანის უფლებათა დაცვისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის კომიტეტის წარმომადგენლებმა ამოიღეს. საბოლოოდ, პარლამენტმა 2013 წლის 12 იანვრის „ამნისტიის შესახებ“ საქართველოს კანონის³¹ საფუძველზე, 190 პატიმარი აღიარა პოლიტიკურ პატიმრად³², 25 პირი კი - პოლიტიკური ნიშნით დევნილად³³.

²⁶ იხ. ინფორმაცია სრულად: <https://bit.ly/2Nh4n8W>.

²⁷ იხ. ინფორმაცია სრულად: <https://bit.ly/3ifW1wF>.

²⁸ იხ. საქართველოს პარლამენტის დადგენილება „პოლიტიკური ნიშნით დაპატიმრებულ და პოლიტიკური ნიშნით დევნილ პირთა შესახებ“.

²⁹ იხ. სამუშაო ჯგუფის მუშაობისას მედიაში გამოქვეყნებული სია: <https://bit.ly/3ds5DSq>

³⁰ შეხვედრა ირაკლი ოქრუაშვილთან: <http://humanrights.ge/index.php?a=main&pid=20164&lang=geo>

³¹ იხ. 2013 წლის 12 იანვრის „ამნისტიის შესახებ“ საქართველოს კანონი, მუხლი 22: <https://bit.ly/3eM1uZz>

³² იხ. პოლიტიკური ნიშნით დაპატიმრებულ პირთა სია სრულად: <https://info.parliament.ge/file/1/BillReviewContent/24682?>

³³ იხ. პოლიტიკური ნიშნით დევნილ პირთა სია სრულად: <https://info.parliament.ge/file/1/BillReviewContent/24683?>

I. თაზი

20-21 ივნისის მოვლენებთან დაკავშირებული საქმე

1. ბრალდების არსი

ბრალდების შესახებ 2019 წლის 26 ივლისის დადგენილების თანახმად³⁴, ირაკლი ოქრუაშვილს ბრალი დაედო, რომ ჩაიდინა ჯგუფური მოქმედების ხელმძღვანელობა, რასაც თან ახლავს ძალადობა, რბევა, სხვისი ნივთის დაზიანება და განადგურება, იარაღის გამოყენებით ხელისუფლების წარმომადგენლისადმი წინააღმდეგობა და მათზე თავდასხმა (სსკ-ის 225-ე მუხლის პირველი ნაწილი). ამავე დროს, დამატებით, მასვე ბრალი დაედო, რომ ჩაიდინა ჯგუფურ მოქმედებაში მონაწილეობა (სსკ-ის 225-ე მუხლის მე-2 ნაწილი).

დადგენილების თანახმად, 20-21 ივნისის მოვლენებისას განხორციელებულ ძალადობრივ მოქმედებებში მონაწილეობდა ირაკლი ოქრუაშვილი, რომელიც სიტყვიერად და თვალსაჩინო დემონსტრაციული მოქმედებებით მოუწოდებდა აქციაზე მყოფ პირებს, რათა ძალადობით გაერღვიათ სამართალდამცავების კორდონი და შეეღწიათ საქართველოს პარლამენტის სასახლის დაცულ ტერიტორიაზე. იგი სხვებთან ერთად უშუალოდაც მონაწილეობდა იმ ჯგუფურ ძალადობრივ მოქმედებებში, რაც მიმართული იყო საქართველოს პარლამენტის სასახლის დაცული ტერიტორიის პერიმეტრზე, პარლამენტის ტერიტორიის დასაცავად განლაგებული სამართალდამცავთა კორდონის ძალადობით დასაძლევად და დაცულ ტერიტორიაზე ჯგუფურად შესაჭრელად. ძალადობრივი მოქმედებების შედეგად, სხვადასხვა სახის დაზიანება მიიღეს როგორც სამართალდამცველი ორგანოს წარმომადგენლებმა, ისე, პროტესტის გამოხატვის მიზნით, იქ შეკრებილმა მოქალაქეებმა. ასევე, დაზიანდა და განადგურდა სამართალდამცავთა კუთვნილი აქტიური და პასიური სპეცსაშუალებები.

ამ ბრალდებებით, ირაკლი ოქრუაშვილი 2019 წლის 25 ივლისს დააკავეს³⁵. პროკურატურა მას, 20 ივნისის მოვლენებისას ჯგუფური ძალადობის ხელმძღვანელობას (სსკ-ის 225-ე მუხლის პირველი ნაწილი) და მასში მონაწილეობას (სსკ-ის 225-ე მუხლის მე-2 ნაწილი) ედავებოდა.

2. ირაკლი ოქრუაშვილის მიმართ წარდგენილი ბრალდების - სისხლის სამართლის კოდექსის 225-ე მუხლის შეფასება

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 225-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, „ჯგუფური მოქმედების ორგანიზება ან ხელმძღვანელობა, რასაც თან ახლავს ძალადობა, რბევა, სხვისი ნივთის დაზიანება ან განადგურება, იარაღის გამოყენება, იარაღის გამოყენებით ხელისუფლების წარმომადგენლისადმი წინააღმდეგობა ანდა მათზე თავდასხმა - ისე, თავისუფლების აღკვეთით ვადით ექვსიდან ცხრა წლამდე“.

³⁴ დადგენილება პირის ბრალდების შესახებ, თბილისი. 26.07.2019. დოკუმენტის N0013218149.

³⁵ იხ. სრულად: <https://bit.ly/36Tylc5>

განსახილველ ნორმას 2007 წლის საკანონმდებლო ცვლილებამდე³⁶ ერქვა მასობრივი არეულობა. ე. ი. მისი განხორციელება შეეძლო მასას, რამდენიმე ასეულ ადამიანს (ბრბოს). დღეს ამ მუხლის მოქმედების არეალი გაიზარდა - ამ დანაშაულის ჩადენა შეუძლია პირთა ჯგუფს, ე.ი. ორ ან მეტ პირს. ამასთან, მინიმუმ ორი პირი უნდა არსებობდეს, როგორც ამ ძალადობის მონაწილე (მე-2 ნაწილი). მეცნიერი იურისტების მიერ „სისხლის სამართლის კერძო ნაწილის“ კომენტარებში გამოთქმული კრიტიკის თანახმად, კანონმდებელმა კიდევ უფრო გააფართოვა ამ ნორმის ფარგლები და მოქმედი რედაქციით, ორგანიზატორის ჩათვლით, სამი პირის მონაწილეობა საკმარისად მიიჩნია ამ მუხლით ქმედების კვალიფიკაციისათვის³⁷. გარდა ამისა, სსკ-ის 225-ე მუხლის პირველ ნაწილში მითითებულია ისეთი ალტერნატიული ქმედებები, რომელთაგან ერთ-ერთს მაინც უნდა ჰქონდეს ადგილი ჯგუფური მოქმედებისას, რათა სახეზე იყოს ამ ნორმის შემადგენლობა. მათ შორისაა ძალადობაც. სამეცნიერო ლიტერატურაში გამოთქმულია აზრი, რომლის მიხედვითაც, განსახილველ მუხლში მითითებული ქმედებებიდან ერთ-ერთის, ისე, როგორც ძალადობის, განხორციელების გარეშე პირის მიერ ჯგუფური მოქმედების ორგანიზებისას ჩადენილი დანაშაული ჯერ კიდევ არ შეიძლება ჩაითვალოს დამთავრებულ დანაშაულად. ამასთან, მნიშვნელოვანია ის ფაქტი, რომ ჯგუფური ძალადობის ორგანიზება გამოიხატება სპეციფიკურ მახასიათებელ ნიშნებში, როგორიცაა: არეულობის ადგილის შერჩევა, მისი ჩადენის დროისა და ჩადენის ხერხის განსაზღვრა, პირთა ჯგუფის თავმოყრა კონკრეტულ ადგილას და სხვა. ჯგუფური ძალადობის ხელმძღვანელობა კი შეიძლება, გამოიხატოს არეულობის დროს ჯგუფისთვის მითითებების მიცემაში, თუ კონკრეტულად როგორ იმოქმედონ, რა ქმედება ჩაიდინონ მათ, მოწოდებაში, რომ არ შეწყვიტონ ძალადობა და ა.შ.³⁸

ამ მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული ქმედება³⁹ დამთავრებულია არა მაშინ, როცა პირი ორგანიზებას გაუკეთებს ჯგუფურ ძალადობას, არამედ მაშინ, როცა ამ ორგანიზებას ან ჯგუფური ძალადობის ხელმძღვანელობას თან ახლავს სხვადასხვა ქმედებები: ძალადობა, რბევა და სხვა⁴⁰. ამის მიუხედავად, დანაშაული არის ფორმალური შემადგენლობის, ვინაიდან არაა აუცილებელი, ამ ძალადობით ქმედებებს მოჰყვეს მავნე შედეგი. მაგალითად, ძალადობას შესაძლოა, განურჩევლად ხარისხისა, არ მოჰყვეს ფიზიკური ტკივილიც კი⁴¹. ასევე სხვისი ნივთის დაზიანებას, შესაძლოა, არ მოჰყვეს მნიშვნელოვანი ზიანი და სხვა. თუ ჯგუფურ ძალადობას შედეგად მოჰყვა ქონების გატაცება, ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანება ან სიკვდილი, ქმედება დაკვალიფიცირდება დანაშაულთა ერთობლიობით.

რაც შეეხება სსკ-ის 225-ე მუხლის მე-2 ნაწილს, ამ ნორმის თანახმად: „ამ მუხლის 1-ლი ნაწილით გათვალისწინებულ ქმედებაში მონაწილეობა - პასუხისმგებლობა გათვალისწინებულია ამ მუხლის 1-ლი ნაწილით კრიმინალიზებულ ქმედებაში მონაწილეობისათვის. ამდენად, 1-ლი ნაწილით, ისევე ჯგუფური ძალადობის ორგანიზატორი ან ხელმძღვანელი, ხოლო მე-2 ნაწილით - ჯგუფური მოქმედების რიგითი მონაწილე, როდესაც ქმედებას თან ახლავს პირველი ნაწილით გათვალისწინებული ალტერნატიული

³⁶ იხ. 2007 წლის საქართველოს კანონი „საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში ცვლილებების შეტანის შესახებ“.

³⁷ იხ. ლეკვეიშვილი მ., თოდუა ნ., მამულაშვილი გ., სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი (წიგნი I), მეხუთე გამოცემა, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბილისი, 2014, გვ. 599.

³⁸ იხ. ლეკვეიშვილი მ., თოდუა ნ., მამულაშვილი გ., სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი (წიგნი I), მეხუთე გამოცემა, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბილისი, 2014, გვ. 600.

³⁹ ლიტერატურაში „ჯგუფური მოქმედება“ მოხსენიებულია როგორც „ჯგუფური ძალადობა“. ასევე იხსენიებს მას საქართველოს უმენაესი სასამართლოც.

⁴⁰ იხ. ლეკვეიშვილი მ., თოდუა ნ., მამულაშვილი გ., სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი (წიგნი I), მეხუთე გამოცემა, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბილისი, 2014, გვ. 600.

⁴¹ ლიტერატურაში „ჯგუფური მოქმედება“ მოხსენიებულია როგორც „ჯგუფური ძალადობა“. ასევე იხსენიებს მას საქართველოს უმენაესი სასამართლოც.

ქმედებებიდან ერთი მაინც. მათ შორისაა ძალადობაც, რომელიც შეიძლება გამოიხატოს ცემაში, დაცული ობიექტის კარების შემტვრევასა და იქ ძალდატანებით შეღწევაში, სხვისთვის ჭანმრთელობის მსუბუქ ან ნაკლებად მძიმე დაზიანებაში და ა.შ. იურიდიულ ლიტერატურაში გავრცელებული აზრის თანახმად, პირის ქმედება სსკ-ის 225-ე მუხლის მე-2 ნაწილით რომ დაკვალიფიცირდეს, რამდენიმე მნიშვნელოვანი გარემოება უნდა იყოს სახეზე:

1. ჭგუფური მოქმედება, რომელში მონაწილეობისთვისაც პირს, შესაძლოა, 225-ე მუხლის მე-2 ნაწილით დაეკისროს პასუხისმგებლობა, აუცილებლად უნდა იყოს ორგანიზებული. ამას არ გამოორიცხავს ის, რომ ნორმის პირველ ნაწილში ორგანიზება და ხელმძღვანელობა „ან“ კავშირითაა დაკავშირებული. საქმე ისაა, რომ შეიძლება ორგანიზატორი იყოს სხვა პირი, ხოლო ხელმძღვანელი - სხვა და „ან“ კავშირი რომ არა, ეს პირები პირველი ნაწილის მოქმედების ფარგლებში ვერ მოექცეოდნენ⁴². ამრიგად, მართალია, ჭგუფის ორგანიზატორი შესაძლოა, ვერ იქნეს იდენტიფიცირებული, მაგრამ აუცილებელია, სსკ-ის 225-ე მუხლის მე-2 ნაწილით ქმედების კვალიფიკაციისას, დამტკიცდეს, რომ ჭგუფური მოქმედება, რომელში მონაწილეობასაც პირს ედავება სახელმწიფო, იყოს წინასწარ ორგანიზებული. ამ აზრს განამტკიცებს ისიც, რომ უზენაესმა სასამართლომ 2018 წლის ერთ-ერთ განაჩენში ბრალდების შესახებ დადგენილებაში ასახული მსგავსი მოვლენები მიიჩნია ჭგუფურ ძალადობად და არა - ჭგუფური ძალადობის ორგანიზებად. თავის მხრივ, დადგენილება უთითებდა: „პროტესტის მიზნით, ამჟამად გამოძიებით დაუდგენელმა პირმა, ან პირთა ჭგუფმა მოახდინა ჭგუფური ძალადობის ორგანიზება, რა დროსაც მონაწილეებმა გადაკეტეს „ჭ“-ის ქუჩა და საავტომობილო გზის გახსნის შესახებ პოლიციის მუშაკების კანონიერ მოთხოვნებს არ ემორჩილებოდნენ“⁴³.

2. ზემოაღნიშნული ნორმის პირველი ნაწილით გათვალისწინებულ ქმედებაში მონაწილეობაში იგულისხმება - თანაამსრულებლობა. საქართველოს სსკ-ის 22-ე მუხლის თანახმად: „ამსრულებელია ის, ვინც უშუალოდ ჩაიდინა დანაშაული ან სხვასთან (თანაამსრულებელთან) ერთად უშუალოდ მონაწილეობდა მის ჩადენაში, [...]“. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს განმარტებით, პირმა ეს დანაშაული რომ ჩაიდინოს, სსკ-ის 225-ე მუხლის პირველ ნაწილში მოცემული ალტერნატიული ქმედებებიდან ერთ-ერთი მაინც უნდა განახორციელოს, მიიღოს ქმედების აუცილებელი ობიექტური ნიშნების განხორციელებაში უშუალო მონაწილეობა. ეს ქმედებებია: ძალადობა, რბევა, სხვისი ნივთის დაზიანება ან განადგურება, იარაღის გამოყენება, იარაღის გამოყენებით ხელისუფლების წარმომადგენლისადმი წინააღმდეგობა ანდა მათზე თავდასხმა. უზენაესი სასამართლო ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ თუკი პირი არც ერთ ამ ქმედებას უშუალოდ არ ახორციელებს, მაშინ ის ვერ მიიჩნევა ამსრულებლად და არ უნდა დაეკისროს პასუხისმგებლობა სსკ 225-ე მუხლის მე-2 ნაწილით. სასამართლომ მიიჩნია, „რომ სახეზე არ იყო იმ პირის მონაწილეობა ჭგუფურ ძალადობრივ ქმედებებში, რომელიც იდგა აქციის მონაწილეებთან ერთად. ასევე, ერთ-ერთ ეპიზოდში წრეს აკეთებდა მანქანით, აძლევდა ხმოვან სიგნალს, აგინებდა პოლიციელებს, ყვიროდა და უსტვენდა [...]“⁴⁴.

3. ამ ნორმით გათვალისწინებული დანაშაული, ბრალის ფორმით, გულისხმობს მხოლოდ განზრახვას. სუბიექტური მხრივ მოტივსა და მიზანს ქმედების კვალიფიკაციისათვის

⁴² იხ. ლეკვეიშვილი მ., თოდუა ნ., მამულაშვილი გ., სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი (წიგნი I), მეხუთე გამოცემა, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბილისი, 2014, გვ. 600.

⁴³ იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატის 2018 წლის 9 ნოემბრის განაჩენი საქმეზე №2კ-288აპ.-18.

⁴⁴ იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატის 2018 წლის 9 ნოემბრის განაჩენი საქმეზე №2კ-288აპ.-18.

მნიშვნელობა არ აქვს. იგი შეიძლება იყოს შურისძიება რომელიმე სახელმწიფო მოხელის ან ორგანოს ქმედებისათვის და სხვა პირადი მოტივი, რაც მხედველობაში მიიღება სასჯელის დანიშვნისას⁴⁵. აქვე უნდა გამოვრიცხოთ ანტისახელმწიფოებრივი მიზანი. კანონში მითითებული ქმედებების მიმართ ბრალი გამოიხატება პირდაპირ განზრახვაში, ხოლო იმ შემდეგების მიმართ, რაც არაა აუცილებელი ამ დანაშაულის დამთავრებისათვის და რაც შეიძლება, დადგეს ჯგუფური ძალადობისას (ჯანმრთელობის მსუბუქი ან ნაკლებად მძიმე დაზიანება, ქონების განადგურება ან დაზიანება), განზრახვა შეიძლება იყოს როგორც პირდაპირი, ისე არაპირდაპირი. შესაბამისად, პირს, რომელიც, როგორც თანაამსრულებელი, ახორციელებს სსკ-ის 225-ე მუხლის 1-ლი ნაწილით გათვალისწინებულ ქმედებათაგან ყველას ან რომელიმეს, გაცნობიერებული უნდა ჰქონდეს თავისი ქმედების მართლწინააღმდეგობა, ითვალისწინებდეს მართლსაწინააღმდეგო შედეგის დადგომის შესაძლებლობას და სურდეს ეს შედეგი, ანდა ითვალისწინებდეს ასეთი შედეგის განხორციელების გარდაუვალობას⁴⁶. თუკი პირს სახელმწიფო ედავება 225-ე მუხლის მე-2 ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენას, გარდა იმისა, რომ, მაგალითისთვის, უნდა დადასტურდეს ამ პირის მიერ ძალადობრივი ქმედების განხორციელება, აუცილებლად უნდა დადასტურდეს ისიც, რომ ეს პირი განზრახ მოქმედებდა⁴⁷. დანაშაულის დამთავრებულად ცნობისათვის არაა სავალდებულო შედეგის დადგომა. მთავარია, ადგილი ჰქონდეს შეიარაღებული წინააღმდეგობის ფაქტს. ამდენად, ჯგუფური მოქმედების ორგანიზება ფორმალური დანაშაულია.

ირაკლი ოქრუაშვილის მიმართ სსკ-ის 225-ე მუხლით წარდგენილი ბრალდების შეფასებისას, იდენტური წყაროების ანალიზი წარმოადგინა საზოგადოებრივმა ორგანიზაციამ „საქართველოს დემოკრატიული ინიციატივა“ (GDI)⁴⁸. GDI-ს დოკუმენტის დასკვნის თანახმად, მიუხედავად სასამართლოს მიერ განაჩენში გაკეთებული არაერთი სწორი და სამართლიანი განმარტებისა, განსაკუთრებით - სსკ 225-ე მუხლის პირველი ნაწილით წარდგენილ ბრალდებასთან დაკავშირებით, ირაკლი ოქრუაშვილის საქმე და განაჩენი მნიშვნელოვან ხარვეზებს შეიცავს.

3. თბილისის საქალაქო სასამართლოს განაჩენის შეფასება

1) სისხლის სამართლის კოდექსის 225-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი (ჯგუფური მოქმედების ხელმძღვანელობა)

თბილისის საქალაქო სასამართლოს განაჩენიდან ირკვევა, რომ სსკ-ის 225-ე მუხლის 1-ლი ნაწილით გათვალისწინებულ დანაშაულში (*ჯგუფური მოქმედების ხელმძღვანელობა*), პროკურატურა ირაკლი ოქრუაშვილისთვის ბრალის დამტკიცებას ორ ეპიზოდში ცდილობდა. ბრალდების შესახებ დადგენილებით, პირველი ეპიზოდი ეხებოდა საქართველოს პარლამენტის გვერდითა შესასვლელთან, ჭიჭინაძის ქუჩაზე, ოქრუაშვილის სამართალდამცავებთან მისვლას, ხოლო მეორე ეპიზოდი პროკურატურამ მთლიანად ერთი

⁴⁵ იხ. ლეკვეიშვილი მ., თოდუა ნ., მამულაშვილი გ., სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი (წიგნი I), მეხუთე გამოცემა, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბილისი, 2014, გვ. 600.

⁴⁶ იხ. ლეკვეიშვილი მ., თოდუა ნ., მამულაშვილი გ., სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი (წიგნი I), მეხუთე გამოცემა, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბილისი, 2014, გვ. 600.

⁴⁷ იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატის 2018 წლის 9 ნოემბრის განაჩენი საქმეზე №2კ-288აპ.-18.

⁴⁸ იხ. „ირაკლი ოქრუაშვილის საქმე - სამართლებრივი ანალიზი“, საქართველოს დემოკრატიული ინიციატივა, 2020“. <https://bit.ly/2Bv2WB8>.

პოლიციელი მოწმის ჩვენებას დაამყარა, რომლის თანახმად, იმ დროს, როცა აქციის მონაწილეები პარლამენტის ეზოში შეჭრას ცდილობდნენ, მან იქვე შენიშნა ირაკლი ოქრუაშვილი, რომელიც ხალხის მასასთან ერთად იძახდა: „წინ, წინ!“ და მიიწვედა საქართველოს პარლამენტის შენობისკენ. ამ მოწმის განმარტებით, ხალხი ისროდა სხვადასხვა ნივთებს, აწვებოდნენ სამართალდამცავებს რკინის მოაჭირით. მას წაართვეს ფარი. მოწმემ აღნიშნა, რომ დაახლოებით 2-3 წუთით მის წინ დაინახა ირაკლი ოქრუაშვილი და ბაალ უღუმაშვილი.

პირველი ეპიზოდი: თბილისის საქალაქო სასამართლოს განაჩენის თანახმად, *პირველ ეპიზოდში* არ გამოიკვეთა ქმედების ისეთი დანაშაულებრივი ნიშნები, რაც ირაკლი ოქრუაშვილის მიერ ჯგუფური ძალადობის ხელმძღვანელობას დაამტკიცებდა. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ სამართლიანი სასამართლოს ფუნდამენტური უფლება, უპირველეს ყოვლისა, გულისხმობს პირის მსჯავრდებას მხოლოდ უტყუარი, ერთმანეთთან შეჯერებული, აშკარა და დამაჯერებელი მტკიცებულებების ერთობლიობის საფუძველზე, რაც გამამტყუნებელი განაჩენის დადგომისთვის უალტერნატივო საშუალებაა და იმავე დროს, საკმარისობის თვალსაზრისით, გონივრულ ეჭვს მიღმა უნდა ადასტურებდეს პირის ბრალეულობას.

განსახილველ სისხლის სამართლის საქმეში, სასამართლო პროცესებზე ვერ იქნა წარმოდგენილი ისეთი მტკიცებულებები, რითაც დამტკიცდებოდა ირაკლი ოქრუაშვილის თანმხლები პირების ჯგუფურ ძალადობაში მონაწილეობა, რაც, სასამართლოს შეფასებით, თავისთავად გამორიცხავდა ირაკლი ოქრუაშვილის მიერ ჯგუფური ძალადობის ხელმძღვანელობას.

ამასთანავე, გენერალური პროკურატურის წარმოდგენილი ორი პოლიციელი მოწმის მიერ სასამართლოსთვის მიცემული ჩვენებით, სადავო ქმედება უტყუარად ვერ დადასტურდა, რადგან, ამის საპირისპიროდ, დაცვის მხარემ წარადგინა 6 მოწმე, რომელთაც სასამართლოს მიაწოდეს ინფორმაცია, რომ ირაკლი ოქრუაშვილის მხრიდან, პოლიციელთა მიერ დასახელებულ ადგილზე, რაიმე ძალადობას ან ძალადობის მოწოდებას ადგილი არ ჰქონია. სასამართლო სხდომაზე წარმოდგენილ მოწმეთაგან ერთი, ირაკლი ოქრუაშვილის ჭიჭინაძის ქუჩაზე მისვლისას, იქ იმყოფებოდა, ხოლო 5 - თან ახლდა ბრალდებულს.

სასამართლო პროცესზე ბრალდების მხარემ, ასევე, აჩვენა ვიდეომტკიცებულება, რომელშიც ჩანს მოწმე და მის მარჯვნივ მყოფი ირაკლი ოქრუაშვილი. თავად მოწმემაც მიუთითა ვიდეოში საკუთარ თავზე. როგორც სასამართლო განაჩენის შეფასებისას დადგინდა, გარდა ორი პოლიციელი მოწმისა, ბრალდების მხარეს არ წარმოუდგენია სხვა სახის ნეიტრალური მტკიცებულება, როგორცაა - ვიდეოკამერის ჩანაწერი, სადაც სრულად ჩანს ბრალდებულის ქმედებები, ან სხვა პირები, რომლებიც სრულად აღწერდნენ ბრალდებულის მართლსაწინააღმდეგო ქცევას, რაც სასამართლოს დაარწმუნებდა მის ბრალეულობაში. *საბოლოოდ, მხარეთა მონაწილეობით გამოკვლეული მტკიცებულებების ურთიერთშეჯერებისა და სამართლებრივი შეფასების შედეგად, დგინდება, რომ პირველ ეპიზოდში, ბრალდების მხარის პოზიცია ბრალდებულის დამნაშავედ ცნობის შესახებ მოკლებული იყო უტყუარ და საკმარის მტკიცებულებით საფუძველს, რამდენადაც სასამართლო სხდომებზე მოწმის სახით დაკითხული პოლიციელების და ფაქტის თვითმხილველი, პირდაპირი მოწმეების ჩვენებებით ვერ დასტურდებოდა ბრალად წარდგენილი ქმედების არსებობა; ამასთან, მათი ჩვენებები არ იყო თანმიმდევრული და ურთიერთთავსებადი. ისინი არსებითი მნიშვნელობის მქონე ფაქტობრივ გარემოებებთან*

დაკავშირებით, განსხვავებული შეფასებების საფუძველს იძლეოდნენ და შესაბამისად, გონივრულ ეჭვს მიღმა ვერ დადასტურდებოდა ბრალდებულისთვის ინკრიმინირებული დანაშაულის ჩადენა.

მეორე ეპიზოდი: ადამიანის უფლებათა ცენტრის სასამართლო მონიტორის ანგარიშის თანახმად, ერთ-ერთმა მოწმემ სასამართლოს მისცა ჩვენება, რომ ხალხის მასასთან ერთად, რომლებიც პარლამენტის შიდა ეზოში შეჭრას ცდილობდნენ, ირაკლი ოქრუაშვილი მოუწოდებდა მათ და იძახდა: „წინ, წინ!“⁴⁹ მოწმის განცხადებით, მან ასევე შენიშნა ბაალ უდუმაშვილი, რომელიც უკან გაბრუნდა მალევე, ხოლო ოქრუაშვილი ადგილზე დარჩა და აწვებოდა სამართალდამცავებს. მან სასამართლო პროცესზე ასევე განაცხადა, რომ ბაალ უდუმაშვილის მსგავსად, ბრალდებულსაც შეეძლო ადგილის დატოვება, მაგრამ ასე არ მოქცეულა⁵⁰. სასამართლო პროცესზე ბრალდების მხარემ გამოიკვლია ვიდეომასალა, რომელშიც მოწმემ ამოიცნო საკუთარი თავი და მიუთითა, სად იდგნენ ირაკლი ოქრუაშვილი და ბაალ უდუმაშვილი. მიუხედავად იმისა, რომ ვიდეოში სახე გარჩევადი არ იყო, მოწმემ განაცხადა, რომ ზუსტად ახსოვდა, სად იდგა და საკუთარი თავის ამოცნობა ნებისმიერ მდგომარეობაში შეეძლო. დაცვის მხარე დაინტერესდა, სხვებიც ყვიროდნენ და მოუწოდებდნენ თუ არა საქართველოს პარლამენტის შიდა ეზოში შეჭრისკენ, რაზეც მოწმემ უპასუხა - დიახ⁵¹. მან ასევე დაამატა, რომ ირაკლი ოქრუაშვილს არავისთვის არ მიუყენებია ფიზიკური შეურაცხყოფა, მათ შორის - არც მოწმისთვის. მოწმის განცხადებით, მას არც რამე სხვა სიტყვები გაუგია. ასევე, აღნიშნა, რომ მის უკან ხალხი მასაც აწვებოდა. საბოლოო ჯამში, ფაქტობრივ გარემოებათა და მტკიცებულებათა შეფასებისას, სასამართლომ ყურადღება გაამახვილა პოლიციელ და სასამართლოში გამოძახებულ სხვა პირთა/მოწმეთა მიერ მიცემულ ჩვენებებზე და მიუთითა, რომ ისინი არ ადასტურებდნენ ირაკლი ოქრუაშვილის მიერ მსგავსი მოწოდების ფაქტს. **ვერძოდ, თბილისის საქალაქო სასამართლოს შეფასებით, მოწმეთა მიერ ჩვენებების მიცემისას დასახელებული სიტყვები და მოწოდება („წინ, წინ!“) კონტექსტისა და მიმართვის ადრესატთა დადგენის გარეშე, ჯგუფური ძალადობრივი მოქმედებების ხელმძღვანელობად ვერ ჩაითვლება. ამასთან, მოცემულ შემთხვევაში, ასეთი შედახილის არსებობის უტყუარი მტკიცებულებაც არ არსებობს.** მაგალითისთვის, ბრალდების მხარის მოწმე პოლიციელმა სასამართლოს მიანოდა ინფორმაცია, რომ ირაკლი ოქრუაშვილი, დაახლოებით 5 წუთის განმავლობაში, მისგან ხელმარჯვნივ შენიშნა. იგი სხვებთან ერთად სამართალდამცავებს აწვებოდა, მაგრამ რაიმე მოწოდების შედახილი არ გაუგია⁵².

ადამიანის უფლებათა ცენტრის შეფასებით, ამ ეპიზოდში თბილისის საქალაქო სასამართლოს მიერ მტკიცებულებათა შეფასებისას მტკიცების ტვირთის განაწილების წესი და მტკიცების სტანდარტები სწორად არის გამოყენებული. მოწმეთა ჩვენებები და შესაბამისად - ოქმები, რომლებიც, როგორც წესი, შედგენილი იყო ერთი და იმავე პირის მიერ, სასამართლომ ბრალის დასამტკიცებლად უტყუარ და საკმარის ინფორმაციად არ მიიჩნია. ადამიანის უფლებათა ცენტრის სასამართლო მონიტორის ანგარიშის თანახმად, ერთ შემთხვევაში, დაცვის მხარემ მიუთითა საქმის გამოძიების ეტაპზე მოწმეთა მიერ მიცემული ჩვენებების იმ

⁴⁹ ადამიანის უფლებათა ცენტრის სასამართლო მონიტორის ანგარიში 20-21 ივნისის საქმეზე. არსებითი განხილვა: 10.01.2020; 13:20-14:12 საათი.

⁵⁰ ადამიანის უფლებათა ცენტრის სასამართლო მონიტორის ანგარიში 20-21 ივნისის საქმეზე. არსებითი განხილვა: 10.01.2020; 13:20-14:12 საათი.

⁵¹ ადამიანის უფლებათა ცენტრის სასამართლო მონიტორის ანგარიში 20-21 ივნისის საქმეზე. არსებითი განხილვა: 10.01.2020; 13:20-14:12 საათი.

⁵² ადამიანის უფლებათა ცენტრის სასამართლო მონიტორის ანგარიში 20-21 ივნისის საქმეზე. არსებითი განხილვა: 10.01.2020; 13:20-14:12 საათი.

მონაკვეთებზე, რომელშიც იდენტურად აკლდა სიტყვებს ასოები, რაც მისი მტკიცებით, იმას მოწმობდა, რომ ჩვენებები გამომძიებლების მიერ წინასწარ იყო გამზადებული და სხვადასხვა მოწმეებისთვის შეთავაზებული ხელმოსაწერად. ეს ჩვენებები სასამართლომ სარწმუნოდ არ მიიჩნია, რადგან ისინი არ შეიცავდა ინდივიდუალური პირების და მათ შორის, ბრალდებულის მიერ განხორციელებული ქმედებების ზუსტ აღწერას⁵³. გარდა იმისა, რომ სასამართლომ უპირატესობა არ მიანიჭა პოლიციელთა ჩვენებას დაცვის ჩვენებასთან მიმართებით, თავად ამ ჩვენებების უტყუარობაშიც შეიტანა ეჭვი. ასეთი მტკიცებულება არათუ გონივრულ ეჭვს მიღმა, არამედ ელემენტარულ სტანდარტსაც ვერ გადალახავდა. განაჩენის თანახმად, საქმეში არ არსებობდა მხარეთა მიერ წარმოდგენილი, ერთმანეთთან შეთანხმებული, ეჭვის გამომრიცხავი ისეთი მტკიცებულებების ერთობლიობა, რომელიც სასამართლოს მისცემდა საშუალებას, რათა გონივრულ ეჭვს მიღმა სტანდარტით დაედგინა, რომ სწორედ ბრალდებულმა ჩაიდინა მისთვის ბრალად შერაცხული მართლსაწინააღმდეგო ქმედება.

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობით დადგენილია სასამართლოს განაჩენის კანონიერების, დასაბუთებულობისა და სამართლიანობის სავალდებულობა⁵⁴. განაჩენი დასაბუთებულია, თუკი ემყარება სასამართლო განხილვისას გამოკვლეულ, გონივრული ეჭვის გამომრიცხავ მტკიცებულებათა ერთობლიობას. განაჩენში ყველა დასკვნა და გადაწყვეტილება დასაბუთებული უნდა იყოს⁵⁵. გამამტყუნებელი განაჩენი უნდა ემყარებოდეს მხოლოდ უტყუარ მტკიცებულებებს⁵⁶. გამამტყუნებელი განაჩენით პირის დამნაშავედ ცნობისათვის საჭიროა გონივრულ ეჭვს მიღმა⁵⁷ არსებულ შეთანხმებულ მტკიცებულებათა ერთობლიობა⁵⁸. გონივრულ ეჭვს მიღმა მტკიცებულებითი სტანდარტი, ვალდებულებას აკისრებს დანაშაულებრივი ფაქტების დამდგენ სასამართლოს, რომ სამართლიანად გადაჭრას სამხილებს შორის არსებული კონფლიქტები, სათანადოდ აწონოს მტკიცებულებები⁵⁹.

ირაკლი ოქრუაშვილის წინააღმდეგ მიმდინარე საქმეში, მხარეთა მიერ შეჯიბრებითობის პრინციპიდან გამომდინარე, სასამართლოსთვის წარდგენილი და სხდომაზე მხარეთა მონაწილეობით გამოკვლეული მტკიცებულებებით წარდგენილი ბრალდება ემყარებოდა მხოლოდ ისეთ მტკიცებულებებს, რომელთა უტყუარობის დასაჯერებლად საჭირო იყო დამატებითი მტკიცებულებების წარმოდგენა, რაც მოცემულ შემთხვევაში არ მომხდარა და სასამართლოს წინაშე აღმოჩნდა მხოლოდ ისეთი მტკიცებულებები, რომლებიც საქმის შედეგისადმი მათი დამოკიდებულების გათვალისწინებით უტყუარ მტკიცებულებათა ერთობლიობად მიჩნევის საშუალებას არ იძლეოდა. შესაბამისად, თბილისის საქალაქო სასამართლომ ირაკლი ოქრუაშვილი საქართველოს სსკ-ის 225-ე მუხლის პირველ ნაწილით წარდგენილ ბრალდებაში (ჯგუფური მოქმედების ხელმძღვანელობა) გაამართლა.

საერთაშორისო სტანდარტი: სამართლიანი სასამართლოს ევროპული სტანდარტები აქტიურად გამოიყენება საქართველოს ეროვნული სასამართლოების მიერ. გარდა იმისა, რომ

⁵³ აღამიანის უფლებათა ცენტრის სასამართლო მონიტორის ანგარიში 20-21 ივნისის საქმეზე. არსებითი განხილვა: 10.01.2020; 13:20-14:12 საათი.

⁵⁴ იხ. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 259-ე მუხლის პირველი ნაწილი: <https://cutt.ly/nu9L7qO>.

⁵⁵ იხ. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 259-ე მუხლის მე-3 ნაწილი: <https://cutt.ly/nu9L7qO>.

⁵⁶ იხ. საქართველოს კონსტიტუციის მე-31 მუხლის მე-7 პუნქტი: <https://cutt.ly/Au9Cik7>.

⁵⁷ იხ. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მე-3 მუხლის მე-13 ნაწილი: „სასამართლოს მიერ გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანისათვის საჭირო მტკიცებულებათა ერთობლიობა, რომელიც ობიექტურ პირს დაარწმუნებდა პირის ბრალეულობაში.“ <https://cutt.ly/yu9Vwut>.

⁵⁸ იხ. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 82-ე მუხლის მე-3 ნაწილი: <https://cutt.ly/au9BxjC>.

⁵⁹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2015 წლის 22 იანვრის გადაწყვეტილება საქმეზე: „საქართველოს მოქალაქე ზურაბ მიქაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ.“ <https://cutt.ly/cu9NafF>.

საქართველოს საერთო სასამართლოები უთითებენ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლსა და მასზე არსებულ გადაწყვეტილებებზე, ზოგჯერ მსჯელობა ემყარება ევროპული სასამართლოს ცალკეულ მოსამართლეთა მოსაზრებებს, ევროპის საბჭოს სხვადასხვა ინსტიტუტების რეკომენდაციებსა და რეზოლუციებში გათვალისწინებულ სტანდარტებს. ეროვნული სასამართლოები პროცესის სამართლიანობას განიხილავენ ერთიანობაში, როგორც ეს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკითაა დადგენილი და მხედველობაში იღებენ, დაცვის უფლების შეზღუდვას აქვს თუ არა ლეგიტიმური მიზანი, რის შემდეგაც ამოწმებენ, იყო თუ არა ამ უფლების შეზღუდვა დაბალანსებული საპროცესო გარანტიებით. ირაკლი ოქრუაშვილის წინააღმდეგ მიმდინარე საქმეში მტკიცებულებათა შეფასებისას, მოსამართლემ მოიხმო ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს განმარტებები საქმიდან „ოჩელკოვი რუსეთის წინააღმდეგ (Ochelkov v. Russia)“, რომლის თანახმადაც, „*პოლიციის თანამშრომლების ჩვენებებს მცირე მტკიცებითი ძალა აქვს, თუ ისინი არ არის გამყარებული სხვა მტკიცებულებით*“⁶⁰. მოსამართლის ეს არგუმენტი სამართლიანად უნდა შეფასდეს დადებითად. მის მიერ სტრასბურგის სასამართლოს გადაწყვეტილებიდან სწორად არის ციტირებული ფაქტობრივი გარემოებები, რათა თვალსაჩინოდ წარმოჩენილიყო ეროვნული სასამართლოს მსჯელობის სრული შესაბამისობა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს შესატყვის სტანდარტებთან, რომლებიც ეროვნულ სასამართლოს საქმის გამოკვლევით აქვს შესწავლილი და მორგებული მის განსახილველ ფაქტობრივ გარემოებებზე. ეს მიდგომა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია უფლებების შეზღუდვათა გამოყენების ფარგლებთან დაკავშირებით. ამასთან, არსებითი მნიშვნელობა აქვს იმას, რომ ქმედების კვალიფიკაციისას საერთო სასამართლოებმა მართებულად გამოიყენონ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკა, რათა ერთი მხრივ, შესრულდეს მე-3 მუხლში ინკორპორირებული სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულება ქმედით გამოძიებაზე და მეორე მხრივ, არ დაკნინდეს მე-3 მუხლის აკრძალვის ფუნდამენტური მნიშვნელობა არასწორი კვალიფიკაციით.

2) სისხლის სამართლის კოდექსის 225-ე მუხლის მე-2 ნაწილი (ჯგუფურ ძალადობაში მონაწილეობა)

სასამართლომ ირაკლი ოქრუაშვილი დამნაშავედ ცნო საქართველოს სსკ-ის 225-ე მუხლის მე-2 ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულის (ჯგუფურ ძალადობაში მონაწილეობა) ჩადენაში.

თბილისის საქალაქო სასამართლომ მიიჩნია, რომ ირაკლი ოქრუაშვილის ძალადობრივი ქმედებები გამოიხატა პოლიციის კორდონზე მიწოლაში, ასევე - ერთ-ერთი პოლიციელისთვის ხელზე მოქაჩვასა და გამოწვევის შედეგად მისი წინააღმდეგობის დაძლევაში. როგორც სასამართლოს განაჩენიდან ირკვევა, *გამამტყუნებელი განაჩენი დაეყრდნო მხოლოდ 4 პოლიციელი მოწმის ჩვენებას. ნეიტრალური მტკიცებულებების სახით კი, სასამართლო პროცესზე წარმოდგენილი იქნა ტელეკომპანიებიდან გამოთხოვილი ვიდეოჩანაწერები და სამართლებრივად პრობლემური ჰაბიტოსკოპიური ექსპერტიზის დასკვნები.* კერძოდ, სასამართლო პროცესზე ირაკლი ოქრუაშვილის ადვოკატმა ექსპერტის წინაშე დასვა კითხვა, ფიქსირდებოდნენ თუ არა სხვა ადამიანებიც ვიდეოში და თუ - კი, მოხდა თუ არა მათი იდენტიფიცირებაც? დაცვის მხარემ, ექსპერტის ბუნდოვანი და არაპირდაპირი პასუხის გამო,

⁶⁰ იხ. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე (ოჩელკოვი რუსეთის წინააღმდეგ (Ochelkov v. Russia), 2013 წლის 11 აპრილი, გადაწყვეტილების პუნქტი 90.

ეს კითხვა რამდენჯერმე გაიმეორა⁶¹. ამასთან, მას მოსამართლემაც გაუმეორა და განუმარტა კითხვის შინაარსი. ექსპერტის ჩვენებით, ვიდეოში ფიქსირდებოდნენ სხვა ადამიანებიც, მაგრამ მან შეისწავლა მხოლოდ დადგენილებაში აღწერილი პირის მონაცემები, რომლებიც დაემთხვა ბაზაში არსებულ ირაკლი ოქრუაშვილის გამოსახულების მონაცემებს. ამასთან, ექსპერტისეული აღწერა ზოგადი ხასიათის იყო, რის გამოც დაცვის მხარემ მოითხოვა, ექსპერტს წაეკითხა აღწერილობა, რითაც ვიდეოში გამოსახული პირის იდენტიფიცირებისას იხელმძღვანელა. ეს აღწერილობაც ზოგადი და ბუნდოვანი ხასიათის გამოდგა - „გამხდარი, საშუალო სიმაღლის ახალგაზრდა მამაკაცი. აცვია გრძელმკლავიანი პერანგი[...]“⁶².

ადამიანის უფლებათა ცენტრის შეფასებით, სასამართლოს მიერ განაჩენში განვითარებული მსჯელობა მთლიანად ეყრდნობა სსკ-ის 225-ე მუხლის ანალიზისას წინა თავში მიმოხილულ ლიტერატურას⁶³. მოსამართლის მიერ იურიდიულ ლიტერატურასა და ზოგადად, დოქტრინაში გამოთქმული მოსაზრებების გამოყენება პრაქტიკულად დასაშვებია, მაგრამ ასეთ შემთხვევაში, საქმის განმხილველმა მოსამართლემ მხედველობაში უნდა მიიღოს, ასეთი სახით განაჩენის დასაბუთება ხომ არ გამოიყენება ბრალდებულის უფლებრივი მდგომარეობის საუარესოდ და, შესაბამისად ხომ არ ეწინააღმდეგება ადამიანის უფლებათა დაცვის როგორც ეროვნულ, ისე საერთაშორისო კანონმდებლობასა და სასამართლო პრაქტიკას. რთული კატეგორიის სამართლებრივ საკითხზე ერთიანი პოზიცია როცა არ არსებობს და არსებული მოცემულობა ბრალდებულის უფლებრივ მდგომარეობას აუარესებს, მოსამართლის მიერ კონკრეტულ სამეცნიერო ლიტერატურაში გაზიარებული პოზიციის დასაბუთებად მოხმობა სარისკოა, განსაკუთრებით - იმ დროს, როცა ეს პოზიცია მნიშვნელოვანი მტკიცებულებაა, რასაც ამ საქმეში ბრალდებულის მსჯავრდება დაეფუძნა.

საქმე ეხება ქმედებას, რომელსაც ფიზიკური ტკივილი არ გამოუწვევია - სსკ-ის 225-ე მუხლის მიზნებისათვის დასჯად ძალადობად განმარტების საკითხს, ისე, რომ სასამართლოს არ გამოუკვლევია და შესაბამისად, არც შეუფასებია, ბრალდებულმა პირმა სსკ-ის 225-ე მუხლის პირველ ნაწილში მოცემული ალტერნატიული ქმედებებიდან ერთ-ერთის („ძალადობა, რბევა, სხვისი ნივთის დაზიანება ან განადგურება, იარაღის გამოყენება, იარაღის გამოყენებით ხელისუფლების წარმომადგენლისადმი წინააღმდეგობა ანდა მათზე თავდასხმა“) ობიექტური ნიშნების განხორციელებაში მიიღო თუ არა უშუალო მონაწილეობა, რათა 225-ე მუხლის მე-2 ნაწილით დაკისრებოდა პასუხისმგებლობა.

გარდა ამისა, სასამართლო შეფასების მიღმა ტოვებს ისეთ უმნიშვნელოვანეს საკითხს, როგორცაა - ჯგუფური მოქმედების ორგანიზებულობა, ვინაიდან პირს ასეთ ქმედებაში მონაწილეობისთვის შესაფასებელი ნორმით გათვალისწინებული პასუხისმგებლობა შეიძლება, დაეკისროს მხოლოდ მაშინ, როცა საქმეზე ორგანიზებული ჯგუფი არსებობს. ოქრუაშვილის საქმეში სასამართლოს არათუ არ შეუფასებია, პოლიციელების მიმართ ძალადობას ჰქონდა თუ არა ორგანიზებული სახე, არამედ არსად ახსენებს მას და არ განმარტავს, რა ნიშნებით ხასიათდებოდა ის ჯგუფური მოქმედება, რომელში მონაწილეობასაც ბრალდების მხარე ირაკლი ოქრუაშვილს ედავებოდა. ამასთან, ქმედების შემადგენლობის ობიექტური ნიშნების სისხლის სამართლისა და კონსტიტუციის პრინციპების შესაბამისად გამოკვლევისას, მაღალი ვარაუდით, ბრალდებულის ქმედება, სსკ-ის 225-ე მუხლის მე-2

⁶¹ ადამიანის უფლებათა ცენტრის სასამართლო მონიტორის ანგარიში 20-21 ივნისის საქმეზე. არსებითი განხილვა: 23.10.2019, 11:15-11:40 საათი.

⁶² ადამიანის უფლებათა ცენტრის სასამართლო მონიტორის ანგარიში 20-21 ივნისის საქმეზე. არსებითი განხილვა: 23.10.2019, 11:15-11:40 საათი.

⁶³ ლეკვეიშვილი მ., თოდუა ნ., მამულაშვილი გ., სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი (წიგნი I), მეხუთე გამოცემა, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბილისი, 2014, გვ. 600

ნაწილით გათვალისწინებული მიზნებისათვის, მისი საქმეში მოცემული ინტენსივობიდან გამომდინარე, „ძალადობად“ ვერ დაკვალიფიცირდებოდა. ამ მოსაზრებას ამტკიცებს საქართველოს უზენაესი სასამართლოს შემოთ განხილული განაჩენიც. ამიტომ, გაურკვეველია, ქმედების ობიექტური შემადგენლობის უმნიშვნელოვანესი ნიშნის შეფასების გარეშე, რას დააფუძნა სასამართლომ გამამტყუნებელი განაჩენი ბრალდების ამ ნაწილში.

ადამიანის უფლებათა ცენტრის სასამართლო მონიტორის მიერ იდენტიფიცირებულია მტკიცებულებების შინაარსთან დაკავშირებული მნიშვნელოვანი საკითხი, როცა დაცვის მხარე უთითებდა, რომ ორი პოლიციელი მოწმის ჩვენება იყო იდენტური. ამით დასტურდებოდა, რომ მათ ხელი გამზადებულ ჩვენებებზე მოაწერეს, შესაბამისად, ეს ჩვენებები არ შეიძლებოდა სასამართლოს მხედველობაში მიეღო. სასამართლომ არ გაიზიარა დაცვის მხარის ეს პოზიცია, რაც დაასაბუთა იმით, რომ ამ მოწმეებმა ჩვენება მხარეთა მონაწილეობით, შეჭიბრებითობის პრინციპის მოქმედების პირობებში მისცეს, რაც ასევე ვიდეოჩანაწერებით დადასტურდა და „დაცვის მხარის მიერ მხოლოდ მითითებული საფუძვლით მოწმეების ჩვენებების დისკრედიტაციის მცდელობა ვერ დაუკარგავს მათ დამაჭერლობასა და სარწმუნოებას“⁶⁴.

ზოგადად, მტკიცებულების დასაშვებობასთან დაკავშირებით, საქართველოს სასამართლოები მართებულად აღნიშნავენ, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლი, მართალია, იცავს პირის უფლებას სამართლიან სასამართლო განხილვაზე, მაგრამ ეს მუხლი არ ადგენს მტკიცებულებათა დასაშვებობის წესებს. წესების დადგენა შიდასახელმწიფოებრივი კანონმდებლობის პრეროგატივაა⁶⁵. ასევე, საქართველოს საერთო სასამართლოები მართებულად აღნიშნავენ, რომ ევროპული სასამართლოს მიდგომით, როგორც წესი, მტკიცებულება და მისი რელევანტურობა ფასდება ეროვნული სასამართლოების დონეზე⁶⁶. საქართველოს სასამართლოები ეყრდნობიან თავად ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს განცხადებას, რომ ამ უკანასკნელის ფუნქცია არაა, გამოთქვას მოსაზრება მტკიცებულების რელევანტურობის თაობაზე, ასევე პირის ბრალეულობისა თუ უდანაშაულობის შესახებ⁶⁷. თუმცა, ეროვნულმა სასამართლოებმა ასევე უნდა გაითვალისწინონ, რომ შესაძლოა, ევროპული სასამართლო არ დაეთანხმოს ეროვნული სასამართლოების მიერ მტკიცებულებების შეფასებას და იმსჯელოს, თუ რამდენად დასაბუთებულია ეროვნულ დონეზე მიღებული გადაწყვეტილება კონვენციის მე-6 მუხლის ჭრილში. ეს სტანდარტი პრობლემურია განსახილველ შემთხვევაში, რადგან მოსამართლემ ვერ ახსნა, რატომ იყო ამ მოწმეთა ჩვენებები იდენტური და თუკი ისინი იდენტური იყო, რატომ არ ქმნიდა ეს გონივრულ ეჭვს მათ სანდობაში.

გარდა ამისა, მართალია, სისხლის სამართლის საქმე სასამართლოში შეჭიბრებითობის პრინციპით მიმდინარეობს, მაგრამ ეს სასამართლოს არ ათავისუფლებს ვალდებულებისგან, დაასაბუთოს, რატომ არის მტკიცებულება უტყუარი და რატომ არ ქმნის ის გონივრულ ეჭვს ობიექტურ მესამე პირში, რადგან გადაწყვეტილებას განაჩენის კონკრეტულ მტკიცებულებებზე დამყარების თაობაზე სწორედ მოსამართლე იღებს.

⁶⁴ ადამიანის უფლებათა ცენტრის სასამართლო მონიტორის ანგარიში 20-21 ივნისის საქმეზე. არსებითი განხილვა: 10.01.2020; 13:20-14:12 საათი.

⁶⁵ იხ. შენკი შვეიცარიის წინააღმდეგ (Schenk v. Switzerland), განაცხადი no. 10862/84, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 1988 წლის 12 ივლისის გადაწყვეტილება, პუნქტები 45-46.

⁶⁶ იხ. საქმე ბარბერა, მესეგუე და ხაბარდო ესპანეთის წინააღმდეგ (Barberà, Messegue, Jabardo v. Spain), განაცხადი nos. 10588/83, 10589/83, 10590/83, 1988 წლის 6 დეკემბრის გადაწყვეტილების პუნქტი 68.

⁶⁷ იხ. პოპოვი რუსეთის წინააღმდეგ (Popov v. Russia), განაცხადი no. 26853/04, 2006 წლის 13 ივლისის გადაწყვეტილების 188-ე პუნქტი.

მაგალითად, გერმანიის სისხლის სამართლის კოდექსისა და გერმანიის ფედერალური საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, სასამართლო უნდა დარწმუნდეს ბრალდებულის ბრალულობასა თუ უდანაშაულობაში სასამართლოს მთავარ სხდომაზე წარმოდგენილი მტკიცებულებების ერთობლიობაში შეფასების საფუძველზე. თავის მხრივ, სასამართლო თავისუფალია მთავარ სხდომაზე წარმოდგენილი მტკიცებულებების შეფასების საკითხში. არ არსებობს სხვადასხვა მტკიცებულების შეფასებისა ან თანმიმდევრობის კანონისმიერი დებულებები⁶⁸. ამის მიუხედავად, სასამართლომ უნდა განიხილოს ყველა ის გარემოება, რაც გადამწყვეტია მტკიცებულებათა შესაფასებლად (უტყუარობა, სარწმუნოება). ის გარემოებები, რომლებიც მეტყველებს მოწმეთა ჩვენებების უტყუარობასა თუ არაუტყუარობაზე, უნდა იქნას მოშველიებული სამოტივაციო ნაწილში⁶⁹. მსგავსი მსჯელობის არარსებობა სამოტივაციო ნაწილში განაპირობებს სასამართლოს შეცდომასა და, შესაბამისად, არის ზემდგომი სასამართლო ინსტანციის მიერ ამ გადაწყვეტილების საფუძველი.

ირაკლი ოქრუაშვილის ბრალდების განხილვისას სასამართლომ არ იმსჯელა საკითხზე, რომ ერთმანეთის იდენტურმა ჩვენებებმა ობიექტურ მესამე პირს შეიძლება გაუჩინოს გონივრული ეჭვი მოწმეების ერთმანეთში წინასწარ შეთანხმების თაობაზე, რა დროსაც მათ გამზადებულ ჩვენებაზე მოაწერეს ხელი და ა.შ.

განაჩენიდან ირკვევა, რომ მთავარი მტკიცებულება, რასაც სასამართლო დაეყრდნო, არის ვიდეოჩანაწერი. პროკურატურისა და სასამართლოს აზრით, ირაკლი ოქრუაშვილი ხელით ექაჩება პოლიციელს, გამოწვევს მას და დაძლევს პოლიციის წინააღმდეგობას, რაც სასამართლომ ძალადობრივ ქმედებად დააკვალიფიცირა. თუმცა, როგორც განაჩენის ანალიზიდან იკვეთება, ვიდეოჩანაწერში საკმარისად ნათლად არ ჩანს ირაკლი ოქრუაშვილის მიერ ასეთი ქმედების განხორციელება, რათა ეს უკანასკნელი უტყუარად იქნეს მიჩნეული. სავარაუდოდ, პროკურატურამ ზემოაღწერილი საკითხი მნიშვნელოვნად განსაზღვრა იმ მოტივით, რომ ირაკლი ოქრუაშვილისთვის განზრახ მოქმედება დაემტკიცებინა, რომ იგი თავისი ნებით და არა უშუალოდ ხალხის ტალღის გავლენით მიიწვედა საქართველოს პარლამენტისკენ. ამის საპირისპიროდ, სწორედ ამ ეპიზოდში, როცა საუბარია ბრალდებულის მიერ პოლიციელისთვის ხელის მოქაჩვაზე, ვიდეოჩანაწერში ჩანს, თუ როგორ აწვება ირაკლი ოქრუაშვილს არაერთი ადამიანი და მისი მოქმედების ტრაექტორიას მასის მოძრაობის ტრაექტორია განსაზღვრავს. ამას ამტკიცებს სხვადასხვა მოწმის ჩვენებაც და საქმეში არსებული სხვა სახის მტკიცებულებებიც, რომლებიც სასამართლომ მხედველობაში არ მიიღო. სასამართლომ სრულად გაიზიარა პროკურატურის პოზიცია, რომ ირაკლი ოქრუაშვილი პირდაპირი განზრახვით მოქმედებდა, მაშინ, როცა ნათლად არ ჩანს ბრალდებულის მიერ პოლიციელისათვის ხელის მოქაჩვა და გამოწვევა. ასევე, საქმეში არ დევს მთლიანი პროცესის უწყვეტი კადრები. შეიძლება ითქვას, მთელი პროცესის განმავლობაში, სასამართლო მტკიცების ტვირთს გაუმართლებლად აკისრებს მსჯავრდებულს, რაც საქართველოს სისხლის სამართლის პროცესით გარანტირებულ მეჭიბრებითობისა და თანასწორობის პრინციპს არღვევს. ამასთანავე, სასამართლომ არ ისარგებლა *in dubio pro reo* (ყველა ეჭვი ბრალდებულის სასარგებლოდ) პრინციპით, რომელიც, საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლის მე-7 პუნქტის მსგავსად, სასამართლოს უფლებას ანიჭებს,

⁶⁸ გერმანიის ფედერალური საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებების კრებული 38, გვ. 105 და შემდგომი.

⁶⁹ გერმანიის ფედერალური საკონსტიტუციო სასამართლოს 2009 წლის 08 ოქტომბრის განჩინება, 2 BvR 547/08, მინდვრის მე-9 სქოლიო.

ყოველგვარი ეჭვი, რომელიც არ დადასტურდება კანონით დადგენილი წესით, ბრალდებულის სასარგებლოდ გადაწყვიტოს.

სასამართლომ ძალადობად დააკვალიფიცირა ოქრუაშვილის ქმედებები - პოლიციელისთვის ხელზე მოქაჩვა და განწევა, რაც სამართლებრივად პრობლემურია. კერძოდ, მოსამართლემ განაჩენში უცვლელად გადმოიტანა იურიდიულ ლიტერატურაში არსებული მოსაზრება, რომ სსკ-ის 225-ე მუხლში ნახსენებ „ძალადობას“ შეიძლება არ მოჰყვეს ფიზიკური ტკივილიც კი. სასამართლოს მიერ სსკ-ის 225-ე მუხლის 1-ლ ნაწილში გათვალისწინებული ასეთი განმარტება პრობლემურია თვითონ მუხლის კონტექსტიდან გამომდინარე, ვინაიდან მისი მიზანია, აღკვეთოს მეტად სპეციფიკური დანაშაულებრივი ქმედება, რასაც, თავისი ბუნებიდან გამომდინარე, შესაძლოა, განსაკუთრებით მძიმე შედეგი მოჰყვეს და სასამართლო ამ მუხლით ქმედების კვალიფიკაციისას მიღებულ გადაწყვეტილებას აუცილებლად მაღალი სტანდარტითა და დამდგარი შედეგების კვალიფიციური შეფასებიდან უნდა ასახულებდეს.

სასამართლომ გვერდი აუარა ნორმის თავისებურებას და დანაშაულებრივი ქმედების ინდივიდუალური ნიშნების იდენტიფიცირებისა და შეფასების გარეშე, ბრალდებულის ქმედება ძალადობად დააკვალიფიცირა, როცა სსკ-ის 225-ე მუხლის მიზნებისთვის „ძალადობა“ უფრო მეტი ინტენსივობის ფიზიკურ ზემოქმედებად უნდა განიმარტოს, ვიდრე სხვა ჩვეულებრივ პირობებში. აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ ირაკლი ოქრუაშვილის ქმედება ვერ დაკვალიფიცირებოდა ვერც სსკ-ის 126-ე მუხლით, რადგან ამ ნორმით გათვალისწინებულია, რომ დასჯადია მხოლოდ იმგვარი ზემოქმედება, რომელიც ფიზიკურ ტკივილს იწვევს.

წინამდებარე საქმეში, სასამართლომ ამ მუხლით გათვალისწინებულზე ნაკლები ინტენსივობის ფიზიკური ზემოქმედება განმარტა როგორც „ძალადობა ჯგუფურ მოქმედებებში“, რაც სამართლებრივად პრობლემურია. ასეთი განმარტება შედეგის თვალსაზრისითაც კითხვებს აჩენს, რადგან იმ უამრავი ადამიანიდან, ვისთან ერთადაც ირაკლი ოქრუაშვილი „ჯგუფურ ძალადობაში“ მონაწილეობდა, სამართალდამცავებმა მხოლოდ ოქრუაშვილი შეარჩიეს ბრალდებულად და დააკავეს. შესაბამისად, მხოლოდ მის მიმართ დაიწყო სისხლისსამართლებრივი დევნა, მიუხედავად იმისა, რომ მის გარშემო მყოფი აქციის სხვა მონაწილეების იდენტიფიცირებაც სავსებით შესაძლებელი იყო. მსგავსი მიდგომით ირაკლი ოქრუაშვილის სისხლის სამართლის წესით დევნა, შეიძლება, პოლიტიკური ნიშნით დისკრიმინაციადაც შეფასდეს.

ასევე, პრობლემურია სანქციების გამოყენების საკითხიც. სასამართლომ ისე განმარტა ნორმა, რომ მასში ნებისმიერი სახის ფიზიკური ზემოქმედება შეიძლება მოექცეს. აქედან ჩნდება დიდი რისკი, რომ სისხლისსამართლებრივი დევნის ორგანოს მიერ პირისთვის ბრალის წარდგენისას, ნებისმიერი ასეთი ქცევა სსკ-ის 225-ე მუხლის რეგულირების ქვეშ მოექცეს და ყველა შემთხვევაში ჯგუფური ძალადობის ორგანიზებაში წარედგინოს პირს ბრალდება, მიუხედავად იმისა, სახეზეა თუ არა ქმედების შემადგენლობის სპეციფიკური ნიშნები. გარდა ამისა, დიდია ალბათობა, რომ სასამართლო ხელისუფლების წარმომადგენლებმა, წინამდებარე განაჩენში წარმოდგენილი განმარტებები გაიმიარონ და იგივე განმარტებები გააკეთონ სხვა შემთხვევებშიც, რაც მანკიერი სასამართლო პრაქტიკის დანერგვას გამოიწვევს. შედეგად, შესაძლებელია, ირაკლი ოქრუაშვილის საქმის მსგავსად, სხვა სისხლის სამართლის საქმეებზეც ბრალდებულებს არაპროპორციული და არაგონივრული სასჯელები დაეკისროთ, რაც არღვევს ადამიანის კონსტიტუციურ და ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციით გარანტირებულ პროპორციული და სამართლიანი სასჯელის დაკისრების პრინციპებს.

საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით: „ამ თუ იმ ქმედებისთვის დაკისრებული სასჯელი გონივრულ და პროპორციულ დამოკიდებულებაში უნდა იყოს კონკრეტული დანაშაულით გამონვევად მიანთან, რომელიც აღგება/შეიძლება მიაღგეს პირებს/საზოგადოებას⁷⁰.

ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს, რომ ირაკლი ოქრუაშვილის საქმეში 225-ე მუხლის სასამართლოსეული განმარტება, სამართლებრივად არასწორია. იგი არ ითვალისწინებს კანონმდებლის მიზანს, ამ მუხლით დაკვალიფიცირდეს მხოლოდ სახელმწიფო ხელისუფლებისა და საჯარო ინტერესის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულები და არ მოხდეს მუხლის იმგვარი განმარტება, რომ მასში მოექცეს სხვა მუხლებით, ფაქტობრივად ახლოს მდგომი შემადგენლობების მქონე სისხლის სამართლის საქმეები. ირაკლი ოქრუაშვილის საქმეში გაკეთებული განმარტება სსკ-ის 225-ე მუხლის მე-2 ნაწილს პირდაპირ აქცევს კონკრეტული ხელისუფლებისთვის არასასურველი პოლიტიკური პირების რეპრესიის იარაღად და არაფერი აკავშირებს ამ ნორმის მიზანთან. ზემოაღნიშნული განმარტების პირობებში, მასობრივი არეულობის დროს პირები, რომლებიც მონაწილეობენ ამგვარ ქმედებებში, თავისთავად მოექცევიან სსკ-ის 225-ე მუხლის მე-2 ნაწილის სფეროში, ხელისუფლებას კი რჩება მოქმედების თავისუფლების ფარგლები, გამოარჩიოს მათგან არასასურველი პირები და მხოლოდ ისინი დასაჯოს, რისი ნიშნებიც ირაკლი ოქრუაშვილის წინამდებარე საქმეშიც აშკარად არსებობს.

4. კობა კოშაძის საქმე

ირაკლი ოქრუაშვილის დაკავებას წინ უძღოდა, 2019 წლის 17 ივლისს, მისი დაცვის წევრის, მძღოლის და ოჯახის ახლობელი ადამიანის, კობა კოშაძის დაკავება, რომელსაც სახელმწიფო სისხლის სამართლის კოდექსის 236-ე მუხლით გათვალისწინებულ დანაშაულს - იარაღის უკანონოდ შეძენა-შენახვა-ტარებას ედავება⁷¹. ასევე, მის დაკავებამდე, ირაკლი ოქრუაშვილმა სკანდალური განცხადებები გააკეთა, სადაც იგი ღიად საუბრობდა, რომ წინა ხელისუფლების მაღალჩინოსნების წინააღმდეგ არსებულ სისხლისსამართლებრივ საქმეებში ხელისუფლებას ეხმარებოდა⁷². ამასთან, მან განაცხადა, რომ 2016 წელს მას მოსთხოვეს, უარი ეთქვა ტელეკომპანია „რუსთავი 2“-თან დაკავშირებით მის პრეტენზიებზე, რასაც ის არ დათანხმდა⁷³. 2019 წლის 19 ივლისს ირაკლი ოქრუაშვილმა, ფაქტობრივად, დაიწყო სამართლებრივი დავა ტელეკომპანია რუსთავი 2-თან დაკავშირებით. მან სასამართლოს არხის წილების დაყადაღების თხოვნით მიმართა⁷⁴. 2019 წლის 25 ივლისს კი, ირაკლი ოქრუაშვილი დააკავეს⁷⁵.

შესაძლო პოლიტპატიმრის პოლიტიკურ აქტივობასთან კავშირი პირველი და ყველაზე მნიშვნელოვანი კრიტერიუმია. „შესაძლო პოლიტპატიმარი“ ფართო გაგებით ის ადამიანია, რომლის მიმართაც ხორციელდება „ფუნდამენტური გარანტიების“ დარღვევა. ევროპის საბჭოს მიერ შემუშავებული პირველი კრიტერიუმის თანახმად, პოლიტიკურ პატიმრად შეიძლება მივიჩნიოთ პირი, თუკი მის მიმართ „თავისუფლების აღკვეთა გამოყენებულია ადამიანის

⁷⁰ იხ. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 14 ივლისის №1/9/701,722,725 გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს მოქალაქეები ჯამბულ გვიანიძე, დავით ხომერიკი და ლაშა გაგიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

⁷¹ იხ.: ადამიანის უფლებათა ცენტრის განცხადება: <https://bit.ly/2X81bIM>.

⁷² იხ.: <https://bit.ly/2AfD2R8>.

⁷³ იხ.: <https://bit.ly/2AfD2R8>.

⁷⁴ ინფორმაცია იხ.: <https://bit.ly/2WG3Th4>

⁷⁵ იხ. ადამიანის უფლებათა ცენტრის განცხადება: <https://bit.ly/2X81bIM>.

უფლებათა ევროპული კონვენციით და მისი პროტოკოლებით გარანტირებული რომელიმე უფლების, კერძოდ - სიტყვის, სინდისის და რელიგიის, გამოხატვის და ინფორმაციის გავრცელების, აგრეთვე შეკრებებისა და გაერთიანებების თავისუფლების უფლების დარღვევის საფუძველზე⁷⁶; ამ კრიტერიუმის ფართო ინტერპრეტაცია შესაძლებელია ისეთ საქმეებთან დაკავშირებითაც, სადაც პირის დაპატიმრება, შესაძლოა, უკავშირდებოდეს მისი ახლო ნათესავის პოლიტიკურ აქტივობას. აქტიური პოლიტიკოსის ოჯახის წევრის ან ახლობელი ადამიანის დაკავება, შესაძლოა, პირდაპირ ან ირიბად იყოს მისი პოლიტიკური საქმიანობისგან ჩამოშორების ან/და აქტიურობის შეწყვეტის გაფრთხილება. მსგავსი ინტერპრეტაცია მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ქართულ რეალობაში, ვინაიდან, მსგავსი ე.წ. გაფრთხილება უახლეს ისტორიაში არაერთხელ ყოფილა წინა ხელისუფლებების მმართველობის დროსაც. ამ კრიტერიუმის ინტერპრეტაციის შედეგად, ასეთი პირის დაპატიმრება შეიძლება მიჩნეულ იქნას პოლიტიკურ მძევლად აყვანის მაგალითად. ამიტომაც, არსებული პრაქტიკიდან გამომდინარე, 2012 წელს საქართველოს უფლებადამცველმა ორგანიზაციებმა დამატებით დაადგინეს კრიტერიუმი, რომლის თანახმად, „პოლიტიკურ პატიმრად შესაძლოა, მიჩნეული იყოს პირი, რომელიც... (გ) დააკავეს, დააპატიმრეს ან თავისუფლება აღუკვეთეს მისი ოჯახის წევრის, ნათესავის ან ახლობლის პოლიტიკური აქტიურობის გამო“⁷⁷.

ფაქტობრივად და კონტექსტუალურად მსგავსი შემთხვევა გამოიკვეთა ირაკლი ოქრუაშვილის წინააღმდეგ მიმდინარე სისხლის სამართლის საქმეშიც. ამავე დროს, კობა კოშაძის დაკავება, თვალსაჩინოებისთვის, შეიძლება, შევადაროთ 2009 წლის 26 ივლისს, კოდორის ხეობაში პრეზიდენტის ყოფილი რწმუნებულის, ემზარ კვიციანის დის, ნორა კვიციანის დაკავებას. მაშინ ემზარ კვიციანი სამართალდამცველ ორგანოებს გაექცა და ამბოხების მცდელობის ბრალდებით დიდხანს იძებნებოდა. პარალელურად ნორა კვიციანის მიმართ საქმე აღიძრა რამდენიმე მუხლით. მას ბრალად ედებოდა უკანონო შეიარაღებული ფორმირების შექმნა, იარაღის უკანონო შენახვა და მისი გამგებლობისას სახელმწიფო ქონების მითვისება. ნორა კვიციანი ე.წ. კოდორის მოვლენების დროს დააპატიმრეს. დაკავებამდე ის კოდორის ხეობაში, სოფელ აჭარის გამგებელი იყო. ნორა კვიციანი ბრალდებებს არ აღიარებდა და აცხადებდა, რომ უდანაშაულო იყო. იგი მის დაპატიმრებას მიმალვაში მყოფი ძმის, ემზარ კვიციანის მიმართ დაწყებულ სისხლისსამართლებრივ დევნას უკავშირებდა. იმ დროისათვის ადამიანის უფლებათა ცენტრი ნორა კვიციანს სავარაუდო პოლიტპატიმრად განიხილავდა⁷⁸, ნორა კვიციანის საქმე საერთაშორისო უფლებადამცველი ორგანიზაციების ანგარიშებშიც მოხვდა⁷⁹.

2019 წლის 19 ივლისს თბილისის საქალაქო სასამართლომ კობა კოშაძეს პატიმრობა შეუფარდა. დაცვის მხარე ბრალდებულისთვის 10 000-ლარიანი გირაოს შეფარდებას ითხოვდა, მაგრამ მოსამართლემ ბრალდების მხარის შუამდგომლობა დააკმაყოფილა და კოშაძეს პატიმრობა შეუფარდა. იგი ბრალდებას უარყოფს და აცხადებს, რომ იარაღი ჩაუდეს. იმავეს აცხადებს ირაკლი ოქრუაშვილი, რომლის განმარტებითაც, კოშაძეს იარაღი მხოლოდ იმ მიზეზით ჩაუდეს, რომ მასზე ვერ მოახდინეს ვერანაირი ზემოქმედება⁸⁰. ბრალდებულის თქმით, თბილისში შემოსვლისას სამართალდამცავებმა გააჩერეს და მისი მანქანის ჩხრევა

⁷⁶ იხ. გზამკვლევი პოლიტიკური პატიმრების შესახებ საქართველოში, თბილისი, 2012. გვ.12:

<https://osgf.ge/files/publications/GEO.pdf>.

⁷⁷ იხ. გზამკვლევი პოლიტიკური პატიმრების შესახებ საქართველოში, თბილისი, 2012. გვ.32:

<https://osgf.ge/files/publications/GEO.pdf>

⁷⁸ იხ. ადამიანის უფლებათა ცენტრის ანგარიში, „პოლიტიკური პატიმრები საქართველოში“, გვ. 16. 2009 წელი:

<https://bit.ly/3dmlcK7>.

⁷⁹ იხ. ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო ფედერაციის (FIDH) ანგარიში „After the Rose, the Thorns: Political Prisoners in PostRevolutionary Georgia“. გვ. 26. <https://bit.ly/3dpOhVI>.

⁸⁰ ოქრუაშვილის განცხადება: <https://bit.ly/2M5qeQk>

დაიწყეს; ამ დროს, კოშაძის ჩვენებით, ერთმა სამართალდამცავმა ავტომობილში იარაღი ჩადო: „დავინახე, რომ გვერდით, ხელის მუხრუჭთან იდო იარაღი, გამეცინა და ვუთხარი, ეს არ არის ჩემი-მეთქი და რაო, რა დაინახეო?.. რასაც შენ ხედავ, ის დავინახე-მეთქი [...] მაკაროვი შენი არისო? მე ვუთხარი, არ არის ჩემი... როგორ არ არის, გაიგებ მერე, ვისი არის და როგორ არისო. დაიწყეს შევსება“⁸¹.

2020 წლის 5 მარტს, კობა კოშაძე პროკურორის შუამდგომლობის საფუძველზე თბილისის საქალაქო სასამართლოს მოსამართლემ კოშაძის მიმართ აღკვეთის ღონისძიების სახედ გამოყენებული პატიმრობა 5000-ლარიანი გირაოთი შეცვალა და ბრალდებულმა დატოვა პენიტენციური დაწესებულება. თბილისის საქალაქო სასამართლოში, მოცემულ სისხლის სამართლის საქმეზე სამართალწარმოება ჯერ კიდევ მიმდინარეობს.

⁸¹ იხ. ინფორმაცია: <https://bit.ly/3c5prsZ>.

II. თაზვი

2.5. ბუტა რობაქიძის საქმე

1. ბრალდების არსი

ბრალდების შესახებ 2019 წლის 19 ნოემბრის დადგენილების თანახმად⁸², ირაკლი ოქრუაშვილმა ჩაიდინა სახელმწიფო-პოლიტიკური თანამდებობის პირის მიერ სამსახურებრივი უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენება, საჯარო სამსახურის მოთხოვნის საწინააღმდეგოდ, სხვისთვის უპირატესობის მისაღებად, რამაც ფიზიკური პირის უფლებისა და სახელმწიფოს კანონიერი ინტერესის არსებითი დარღვევა და დაზარალებულის პირადი ღირსების შეურაცხყოფა გამოიწვია (2006 წლის 30 მაისამდე მოქმედი რედაქცია).

დადგენილების თანახმად, 2004 წლის 24 ნოემბერს, გვიან ღამით, დაახლოებით 02 საათზე, ქ. თბილისში, აკაკი წერეთლის გამზირზე, დიდუბის პანთეონთან, საპატრულო პოლიციის პატრულმა-ინსპექტორებმა გააჩერეს BMW-ს მარკის ავტომანქანა, მძღოლითა და ხუთი მგზავრით. მათი შეჩერებისა და პირადი შემოწმებისას პატრულ-ინსპექტორ გრიგოლ ბაშელეიშვილს შემთხვევით გაუვარდა ტყვია ტაბელური ცეცხლსასროლი იარაღიდან და მარცხენა ილლიის არეში მძიმედ დაჭრა ავტომანქანიდან გადმოსული მგზავრი - ამირან (ბუტა) რობაქიძე, რომელიც ადგილზევე გარდაიცვალა. ამ ფაქტზე ინფორმაცია იმავე ღამით მიიღო შინაგან საქმეთა მინისტრმა ირაკლი ოქრუაშვილმა, რომელმაც დავალეზა მისცა შემთხვევის ადგილზე მისულ შსს-ს მაღალჩინოსნებს, „გადაერჩინათ საპატრულო პოლიციის იმიჯი“ და ფაქტისთვის მიეცათ შეიარაღებული დაჯგუფების მიერ პოლიციელებზე თავდასხმის სახე. ოქრუაშვილის ამ დავალების შესაბამისად, შემთხვევის ადგილზე მყოფმა შსს-ს მაღალჩინოსნებმა გარდაცვლილ ამირან (ბუტა) რობაქიძეს და ავტომანქანაში მასთან ერთად მსხდომ პირებს ჩაუდეს ცეცხლსასროლი იარაღები და საბრძოლო მასალა.

ბრალდების შესახებ დადგენილებით, ამის შემდეგ, იმჟამინდელი საქართველოს გენერალური პროკურორის, ზურაბ ადეიშვილის დავალებით, გამოძიება წარიმართა სამართლებრივად არასწორი მიმართულებით, რაც გამოიხატა გაყალბებული მტკიცებულებების საპროცესო წესით დამაგრებასა და შსს-ს მაღალჩინოსნების მიერ შემუშავებული ვერსიის გამყარებაში. შედეგად, გაყალბებული მტკიცებულებების საფუძველზე, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 353-ე მუხლის მეორე ნაწილითა და 236-ე მუხლის პირველი და მეორე ნაწილებით სისხლის სამართლის პასუხისგებაში უკანონოდ მიეცნენ ავტომანქანაში მსხდომი პირები: გიორგი ქურდაძე, ირაკლი მიქაბერიძე, კახაბერ აზარიაშვილი, ლევან დანგაძე და აკაკი ბართაია, ხოლო გარდაცვლილი ამირან (ბუტა) რობაქიძე გამოცხადდა დანაშაულებრივი ჯგუფის წევრად. ასეთმა ქმედებებმა ფიზიკური პირის უფლების და სახელმწიფოს კანონიერი ინტერესის არსებითი დარღვევა და დაზარალებულის პირადი ღირსების შეურაცხყოფა გამოიწვია.

როგორც 2019 წლის 20 ნოემბრის სისხლის სამართლის საქმის გამოყოფის შესახებ დადგენილებიდან ირკვევა, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 110-ე

⁸² დადგენილება პირის ბრალდების შესახებ, თბილისი. 19.11.2019. დოკუმენტის N0013730396.

მუხლის პირველი ნაწილით, სწრაფი და ეფექტიანი მართლმსაჯულების განხორციელების მიზნით, მოცემულ საქმეზე ცალკე წარმოებად გამოიყო საქმე ირაკლი ოქრუაშვილის მიმართ⁸³.

ირაკლი ოქრუაშვილს ბრალი წარედგინა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 332-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენაში, რაც გულისხმობს სახელმწიფო-პოლიტიკური თანამდებობის პირის მიერ სამსახურებრივი უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენებას.

2. სასამართლო პროცესის მონიტორინგისას იდენტიფიცირებული საკითხები

ე.წ. ამირან (ბუტა) რობაქიძის საქმეზე საქართველოს პროკურატურის მიერ ბრალის წაყენებისას, ირაკლი ოქრუაშვილი უკვე ბრალდებული იყო 2019 წლის 20-21 ივნისის საქმეზე, რომელშიც ბრალდების მხარე მას სისხლის სამართლის კოდექსის 225-ე მუხლის 1-ლი და მე-2 ნაწილით გათვალისწინებულ დანაშაულებს ედავებოდა და სასამართლო განჩინების საფუძველზე წინასწარ პატიმრობაში იმყოფებოდა.

ამირან (ბუტა) რობაქიძის საქმეზე პროკურატურამ გამოძიება 2012 წლის 12 ნოემბერს განაახლა და მანამდე პასუხისმგებაში მიცემულ პირებს ბრალი მოუხსნა იმ მოტივით, რომ თავის დროზე წაყენებული ბრალდება ყალბი იყო⁸⁴. საქმის განახლების შემდეგ, ირაკლი ოქრუაშვილი პირველად 2018 წლის 26 თებერვალს დაიკითხა. ბრალდებულის ჩვენების მიხედვით, მან 2004 წლის 24 ნოემბერს ახალგაზრდების დაკავების ამსახველი ვიდეომასალა, პირველად, წლების შემდეგ ტელეეთერში ნახა. მოგვიანებით, ამირან (ბუტა) რობაქიძის საქმეზე ჩვენება მსჯავრდებულებმა - შსს-ს სამოგადოებასთან ურთიერთობის სამსახურის ყოფილმა უფროსმა, გურამ დონაძემ და საპატრულო პოლიციის თბილისის მთავარი სამმართველოს ყოფილმა უფროსმა, ზურაბ მიქაძემ მისცეს, რომლებიც 5-წლიანი სასამართლო განხილვების შემდეგ ამ საქმეზე დამნაშავედ სცნეს. 2019 წლის ნოემბერში გურამ დონაძემ და ზურაბ მიქაძემ საგამოძიებო ორგანოების წარმომადგენლებს წერილობით, აღიარებითი ჩვენებები მისცეს. ამის შემდეგ, 2020 წლის 8 აპრილს, ამავე მსჯავრდებულებმა, მონმის სტატუსით, უშუალოდ სასამართლო პროცესზე მისცეს ჩვენება ირაკლი ოქრუაშვილის წინააღმდეგ და განაცხადეს, რომ საქმის გაყალბება უშუალოდ ბრალდებულის მითითებით ხდებოდა, რათა „საპატრულო პოლიციის იმიჯი არ შელახულიყო“ და იგი ყველაფერზე იყო ინფორმირებული. აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ ამ ჩვენების მიცემის შემდეგ, გურამ დონაძე და ზურაბ მიქაძე საპროცესო შეთანხმების საფუძველზე, თავისუფლების აღკვეთის დაწესებულებიდან გაათავისუფლეს, რაზეც, თავის მხრივ, დაცვის მხარე მიუთითებდა, რომ მათი განთავისუფლება ბრალდების მხარესა და მსჯავრდებულებს შორის შეთანხმებას წარმოადგენდა, ირაკლი ოქრუაშვილის წინააღმდეგ ჩვენების მიცემის სანაცვლოდ⁸⁵.

2020 წლის 15 აპრილს თბილისის საქალაქო სასამართლომ ე.წ. ბუტა რობაქიძის საქმეზე ირაკლი ოქრუაშვილის მიმართ აღკვეთის ღონისძიების სახით შეფარდებული პატიმრობის გაუქმების საკითხზე მას შემდეგ იმსჯელა, რაც ბრალდების მხარემ იშუამდგომლა, რომ ბრალდებულისთვის წინასწარი პატიმრობა არ გაუქმებინა. ამ დროისათვის ირაკლი

⁸³ დადგენილება სისხლის სამართლის საქმის გამოყოფის შესახებ, 20.11.2019. თბილისი. დოკუმენტის N0013737417.

⁸⁴ იხ. ინფორმაცია სრულად: <https://bit.ly/3eT97hj>.

⁸⁵ იხ. დაცვის მხარის განცხადება: <https://bit.ly/2ZP7SLv>.

ოქრუაშვილის მიმართ თბილისის საქალაქო სასამართლოს უკვე გამოტანილი ჰქონდა 20-21 ივნისის მოვლენების საქმეზე გამამტყუნებელი განაჩენი. შესაბამისად, იგი, როგორც მსჯავრდებული, პატიმრობაში იმყოფებოდა. ამის მიუხედავად, ბრალდების მხარის განმარტებით, მართალია, ირაკლი ოქრუაშვილის მიმართ გამამტყუნებელი განაჩენი იდგა და იგი მსჯავრს იხდიდა, მაგრამ მაინც არსებობდა კანონით გათვალისწინებული განაჩენის გაუქმების საფუძველი და ასეთ შემთხვევაში, ხელი რომ არ შეშლოდა მართლმსაჯულების პროცესის განხორციელებას, მხარემ იშუამდგომლა, აღკვეთის ღონისძიება - პატიმრობა დარჩენილიყო ძალაში.

ბრალდების მხარის პოზიციას არ დაეთანხმნენ ირაკლი ოქრუაშვილის ადვოკატები. მათ აღნიშნეს, რომ მართლმსაჯულების ხელშეშლის საფრთხეები არ არსებობდა სწორედ იმიტომ, რომ ბრალდებული თავისუფლების აღკვეთის დანესებულებაში იყო. ხოლო განაჩენის გაუქმების საკითხზე, რაშიც პირველი ინსტანციის განაჩენის გასაჩივრების შესაძლებლობა იგულისხმება, ადვოკატებმა მიუთითეს, რომ ბრალდების მხარის ეს პოზიცია დაუსაბუთებელი იყო. ამასთან, 2020 წლის 25 აპრილს, წინასწარი პატიმრობის 9-თვიანი ვადაც იწურებოდა.

ადვოკატის ღონისძიების საკითხის გადახედვასთან დაკავშირებით, სასამართლომ განმარტა, რომ სსსკ-ის 230-ე პრიმა მუხლის საფუძველზე, თუ ბრალდებულის მიმართ აღკვეთის ღონისძიების სახით პატიმრობაა გამოყენებული, სასამართლო სხდომის თავმჯდომარე განაჩენის გამოტანამდე თავისი ინიციატივით პერიოდულად, ორ თვეში ერთხელ მაინც განიხილავს აღკვეთის ღონისძიების სახით გამოყენებული პატიმრობის ძალაში დატოვების აუცილებლობის საკითხს⁸⁶. ასევე, მოსამართლემ აღნიშნა, რომ ამ საკითხის განხილვისთვის რამდენიმე გარემოება არსებობს: 1) 9-თვიანი წინასწარი პატიმრობის შინაარსი და კონტიტუციური დანაწესი საქმის განხილვის ყველა ეტაპზე მოქმედებს იმის მიუხედავად, ბრალდებულს რამდენიმე საქმეზე აქვს თუ არა აღკვეთის ღონისძიების სახით 9-თვიანი წინასწარი პატიმრობა შეფარდებული; 2) პირველი ინსტანციის განაჩენის გასაჩივრების შემთხვევაშიც, სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება 2020 წლის 25 აპრილამდე მაინც არ დადგებოდა; 3) რაც შეეხება აღკვეთის ღონისძიების სახის შეცვლას გირაოთი, ასეთი ღონისძიების გამოყენება ფორმალური ხასიათის იქნებოდა, ვინაიდან ბრალდებული სხვა სისხლის სამართლის საქმეზე (20-21 ივნისის საქმე) უკვე მსჯავრდებული იყო; 4) არ არსებობს მონმეებზე ზეწოლის საფრთხე, ვინაიდან, ორი ყველაზე მნიშვნელოვანი მონმე⁸⁷ უკვე დაკითხულია.

დასკვნის სახით, მოსამართლემ განმარტა, რომ აღნიშნული საკითხის გადასინჯვასთან დაკავშირებით რამდენიმე ახალი არსებითი გარემოება არსებობს და, ამასთან, წინასწარ პატიმრობის 9-თვიანი ვადის ამონურვასთან დაკავშირებით არსებული საკონსტიტუციო დანაწესის გამო⁸⁸, 10 დღეში მაინც უნდა ემსჯელა ამ საკითხზე. მოსამართლემ განმარტა, რომ იგი სრულად იზიარებდა დაცვის მხარის მოთხოვნას, რომ არათუ გირაოთი შეეცვალა აღკვეთის ღონისძიების სახით გამოყენებული პატიმრობა, არამედ, საერთოდ გაუქმებინა იგი. შესაბამისად, 2020 წლის 15 აპრილს, სასამართლომ სსსკ-ის 192-ე, 205-ე და 230-ე პრიმა მუხლების საფუძველზე, მიიღო გადაწყვეტილება ირაკლი ოქრუაშვილის მიმართ აღკვეთის ღონისძიების სახით გამოყენებული პატიმრობის გაუქმების შესახებ.

⁸⁶ იხ. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 230-ე პრიმა მუხლი: <https://bit.ly/2BVhyKu>.

⁸⁷ აქ იგულისხმება მონმეები - გურამ დონაძე და ზურაბ მიქაძე, რომლებიც უკვე დაკითხული იყვნენ.

⁸⁸ იხ. საქართველოს მოქალაქე გიორგი უგულავა საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ; საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმის გადაწყვეტილება №3/2/646 2015 წლის 15 სექტემბერი: <https://bit.ly/3dSQoB1>.

გურამ დონაძისა და ზურაბ მიქაძის სასამართლო სხდომაზე დაკითხვისას, მოსამართლე ლაშა ჩხიკვაძემ ადამიანის უფლებათა ცენტრის სასამართლო მონიტორს, სხდომაზე დასწრებისა და მონიტორინგის განხორციელების უფლება არ მისცა, მიუხედავად იმისა, რომ სხდომა დიდ დარბაზში ჩატარდა⁸⁹. პროცესი დაიხურა ჟურნალისტებისთვისაც, რაზეც უკმაყოფილება გამოხატა „მთავარი არხის“ ჟურნალისტმა, რომელიც სისტემატიურად აშუქებდა ამ პროცესს⁹⁰. საინტერესოა, რომ წინა დღეს, როცა საქალაქო სასამართლოს სხვა მოსამართლე ოქრუაშვილის წინააღმდეგ მიმდინარე 20-21 ივნისის საქმე განიხილავდა, სხდომაზე ორგანიზაციის მონიტორები ყოველგვარი წინააღმდეგობის გარეშე დაუშვეს. ადამიანის უფლებათა ცენტრმა გააპროტესტა თბილისის საქალაქო სასამართლოს გაუმართლებელი პრაქტიკა, როდესაც კორონავირუსის გავრცელების პრევენციის მიზნით გამოცხადებული საგანგებო მდგომარეობის მომიზეზებით, მოსამართლეები თვითნებურად და უკანონოდ ხურავენ სასამართლო პროცესებს. ამასთან, ცენტრის განმარტებით, საქალაქო სასამართლოს მოსამართლეთა ასეთი განსხვავებული და დაუსაბუთებელი გადაწყვეტილებები აჩენს ეჭვს, რომ ირაკლი ოქრუაშვილის წინააღმდეგ მიმდინარე სისხლის სამართლის საქმეთა განხილვას სასამართლო ტენდენციურად და მიკერძოებულად წარმართავდა⁹¹. ბრალდებულის ადვოკატის ვარაუდით, ასევე, მონიტორების და ჟურნალისტების სხდომაზე დაშვებაზე მოსამართლის უარი განპირობებული იყო იმით, რომ დარბაზში გურამ დონაძისა და ზურაბ მიქაძის დაკითხვა მიმდინარეობდა⁹², რომლებიც ბრალდების მხარის ე.წ. ოქროს მოწმეებს წარმოადგენდნენ. ადამიანის უფლებათა ცენტრის მონიტორინგის შესახებ სასამართლო ინფორმირებული იყო, როგორც წერილობით, ისე სიტყვიერადაც. გასათვალისწინებელია ის ფაქტიც, რომ 20-21 ივნისის მოვლენების საქმისგან განსხვავებით, ე.წ. ამირან (ბუტა) რობაქიძის საქმეზე სასამართლომ ადამიანის უფლებათა ცენტრის სასამართლო მონიტორს 2020 წლის 26 მარტისა და 2 აპრილის სასამართლო სხდომებზე დასწრებაზეც უარი განუცხადა. ამ სასამართლო პროცესის მონიტორინგის მიმდინარეობისას ორჯერ დაფიქსირდა ისეთი შემთხვევაც, როცა ჩანიშნული სასამართლო სხდომა გადაიდო ან პირიქით - სხდომა ერთი დღით ადრე ჩატარეს, მაგრამ ამის შესახებ განახლებული ინფორმაცია სასამართლოს შესაბამის ვებგვერდზე არ განუთავსებიათ.

2020 წლის 13 აპრილს კოალიციამ „დამოუკიდებელი და გამჭვირვალე მართლმსაჯულებისათვის“ გაავრცელა განცხადება საგანგებო მდგომარეობის პირობებში საერთო სასამართლოებში პროცესების დახურვისა და სხვა სახის ხარვეზების თაობაზე⁹³. განცხადების თანახმად, სასამართლოს მხრიდან ადგილი აქვს არაერთგვაროვან მიდგომას, როდესაც ზოგიერთი სისხლის სამართლის განმხილველი მოსამართლე სასამართლო სხდომაზე დასწრების უფლებას აძლევს დამკვირვებელი ორგანიზაციების მონიტორებს, ხოლო მოსამართლეთა უმრავლესობა, პანდემიასთან დაკავშირებულ რეგულაციებზე⁹⁴

⁸⁹ იხ. ადამიანის უფლებათა ცენტრის განცხადება - ირაკლი ოქრუაშვილის სასამართლო პროცესზე მთავარი მოწმეები მედიისთვის და მონიტორებისთვის დახურულ სხდომაზე დაიკითხნენ: <https://cutt.ly/Su0PHPy>.

⁹⁰ იხ. ადამიანის უფლებათა ცენტრის აღმასრულებელი დირექტორის კომენტარი: <https://cutt.ly/LuMHjNh>. 2:29 წუთიდან.

⁹¹ იხ. ადამიანის უფლებათა ცენტრის ინფორმაცია - ირაკლი ოქრუაშვილის სასამართლო პროცესზე მთავარი მოწმეები მედიისთვის და მონიტორებისთვის დახურულ სხდომაზე დაიკითხნენ: <https://cutt.ly/Su0PHPy>.

⁹² იხ. ირაკლი ოქრუაშვილის ადვოკატის, მამუკა ჭაბაშვილის კომენტარი ადამიანის უფლებათა ცენტრის წარმომადგენელთან: <https://cutt.ly/JuMHlSe>.

⁹³ იხ. განცხადება „საგანგებო მდგომარეობის პირობებში საერთო სასამართლოებში პროცესების დახურვისა და სხვა სახის ხარვეზების თაობაზე“, კოალიცია დამოუკიდებელი და გამჭვირვალე მართლმსაჯულებისათვის: <https://cutt.ly/8u0T4o2>.

⁹⁴ იხ. რეკომენდაცია კორონავირუსის შესაძლო გავრცელების აღსაკვეთად სასამართლო სისტემაში გასატარებელი ღონისძიებების შესახებ, საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭო. 13 მარტი, 2020 წელი: <https://cutt.ly/Yu0Ujic>.

არასწორი აპელირებით, მათ უკრძალავს, დააკვირდეს სხდომას, რაც ცალსახად გულისხმობს არსებული რეგულაციების უგულვებელყოფას და მანკიერი პრაქტიკის ჩამოყალიბებას.

2020 წლის 15 მაისს ადამიანის უფლებათა ცენტრმა, საგანგებო მდგომარეობის პირობებში პროცესების დახურვასა და სხვა სახის ხარვეზებზე რეაგირების მიზნით, იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მდივანს მიმართა. ორგანიზაციამ მოუწოდა საქართველოს იუსტიციის უმაღლეს საბჭოს და საერთო სასამართლოების თავმჯდომარეებს: სასამართლოებში საქმეთა განხილვის პროცესში გამოვლენილ ხარვეზებზე მოახდინონ მყისიერი რეაგირება, რათა არ დაირღვეს სამართლიანი სასამართლოს უფლების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ელემენტი - საჯაროობის პრინციპი და სრულად არ შეიზღუდოს პროცესების საჯაროობა; პრეზიდენტის დეკრეტით გათვალისწინებული სასამართლო პროცესების დისტანციური წარმართვისას მხარეთა მონაწილეობის გარდა, უზრუნველყონ პროცესით დაინტერესებული საზოგადოების (მათ შორის - მონიტორების) შეუფერხებელი დისტანციური წვდომა პროცესებზე⁹⁵.

ადამიანის უფლებათა ცენტრის შეფასებით, სასამართლო მონიტორების სასამართლო სხდომებზე დასწრების აკრძალვით უხეშად დაირღვა სასამართლო პროცესების ღიაობისა და საჯაროობის პრინციპები. სასამართლო სხდომების სრული ან ნაწილობრივი დახურვის პრაქტიკა ეწინააღმდეგება სამართლებრივი სახელმწიფოსა და კანონის უზენაესობის პრინციპს და საფრთხეს უქმნის პირის უფლებას, ისარგებლოს სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლებით.

3. წინასწარი პატიმრობისა და ხანდაზმულობის ვადებთან დაკავშირებული პრობლემები

საქმეში მნიშვნელოვანია ის ფაქტი, რომ ახალი ბრალის წაყენების შემდეგ, საქართველოს კონსტიტუციით დადგენილი წინასწარი პატიმრობის 9-თვიანი ვადის ათვლა თავიდან, 20-21 ივნისის საქმისგან დამოუკიდებლად დაიწყო. ეს კი შეიძლება, პრობლემური იყოს, რამდენადაც საკონსტიტუციო სასამართლოს № 3/2 646 2015 წლის 15 სექტემბრის გადაწყვეტილებით⁹⁶, არაკონსტიტუციურად არის ცნობილი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის ნორმა, რომლის საფუძველზეც დასაშვებად მიიჩნეოდა პირისთვის წინასწარი პატიმრობის 9-თვიანი ვადის გასვლამდე, მეორე 9-თვიანი ვადის ათვლა⁹⁷.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, პატიმრობის განმეორებითი გამოყენება დასაშვებია ორ შემთხვევაში: (1) დანაშაული როცა ჩადენილია პირველი პატიმრობის შემდეგ ან (2) როდესაც პირველი პატიმრობის შემდეგ გახდა ცნობილი მანამდე ჩადენილი დანაშაულის შესახებ. თუმცა, ამ ორ შემთხვევაშიც, წინასწარი პატიმრობის შეფარდება კონსტიტუციის მოთხოვნათა საწინააღმდეგო იქნება, თუ ბრალის წარდგენა ან/და პატიმრობის მოთხოვნა ხელოვნურად ჭიანჭურდება და გამოიყენება წინასწარი პატიმრობის ვადის ხელოვნურად გასაგრძელებლად⁹⁸.

განსახილველ საქმეში საქართველოს პროკურატურამ ირაკლი ოქრუაშვილს დანაშაულის ხანდაზმულობის სისხლის სამართლის კოდექსის 71-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის „გ“ (პრიმა) ქვეპუნქტით⁹⁹ გათვალისწინებული ვადის - 15 წლის ამონურვამდე რამდენიმე დღით ადრე

⁹⁵ იხ. ადამიანის უფლებათა ცენტრის მიმართვა საქართველოს იუსტიციის უმაღლეს საბჭოს: <https://cutt.ly/eu0FxEr>.

⁹⁶ იხ. საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება № 3/2 646 2015 წლის 15 სექტემბერი, § 34.

⁹⁷ იხ. სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 205-ე მუხლის მე-2 ნაწილი: <https://bit.ly/2Ac62cE>

⁹⁸ იხ. საქართველოს მოქალაქე გიორგი უგულავა საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმის გადაწყვეტილება №3/1/574, 2014 წლის 23 მაისი. <https://bit.ly/3gnDI73>.

⁹⁹ იხ. სისხლის სამართლის კოდექსის 71-ე მუხლი: <https://bit.ly/3enTm19>.

წაუყენა ბრალი. ეს გარემოება, გონივრული ვარაუდის ფარგლებში, აჩენს ეჭვს, რომ საქართველოს პროკურატურის მიზანი იყო, ორივე საქმეზე რაც შეიძლება ნაკლები დროით გადაეფარა წინასწარი პატიმრობის ვადებს ერთმანეთი და მაქსიმალურად ხანგრძლივი დროით ყოფილიყო ბრალდებული თავისუფლების აღკვეთის დაწესებულებაში, რაც, ამასთანავე, ხელისუფლების მხრიდან ბრალდებულის მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის დაინტერესებაზეც მიანიშნებს.

ფორმალურად, თბილისის სააპელაციო სასამართლოს განჩინებაში დასაბუთებულია, რომ 2004 წლის დანაშაულის შესახებ პროკურატურისთვის ინფორმაცია მოგვიანებით გახდა ცნობილი, რამაც ხელი შეუშალა ირაკლი ოქრუაშვილის მიმართ 2019 წლის 19 ნოემბრამდე ბრალის წაყენებას, რადგან სავარაუდო დანაშაულებრივი ქმედებასთან მიმართებით მანამდე არსებული მტკიცებულებები ვერ ქმნიდა დასაბუთებული ვარაუდის სტანდარტს, რის საფუძველზეც პროკურატურა, ამირან (ბუტა) რობაქიძის საქმეზე, ირაკლი ოქრუაშვილს ბრალს წაუყენებდა¹⁰⁰. აქედან გამომდინარე, გონივრულია ეჭვი, რომ დანაშაულის ხანდაზმულობის 15-წლიანი ვადის გასვლამდე, ფაქტობრივად, ბოლო დღეებში ახალი, ბრალის წაყენებით, პროკურატურა ფლობდა ინფორმაციას აღნიშნული სავარაუდო დანაშაულის შესახებ და ბრალის წარსადგენად მათთვის ხელსაყრელ დრომდე, ხელოვნურად გააჭიანურეს სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების დრო. სისხლისსამართლებრივი დევნის ორგანოებისაგან ამგვარი ქმედება კი, საკონსტიტუციო სასამართლოს შემოადინებული განმარტებით, ეწინააღმდეგება საქართველოს კონსტიტუციასა და ადამიანის უფლებების დაცვის სხვა საერთაშორისო დოკუმენტებს.

ხანდაზმულობის ვადის ინსტიტუტის არსებობა, სამართლიანი სასამართლოს სხვა უფლებრივ კომპონენტებთან და გარანტიებთან ერთად, ემსახურება სხვადასხვა ლეგიტიმური მიზნის მიღწევას. იმავდროულად, ძალზე მნიშვნელოვანია, თითოეული პროცესუალური გარანტიის, ხანდაზმულობის ვადების ინსტიტუტის ჩათვლით, კონკრეტული საკანონმდებლო რეგულაცია ეფუძნებოდეს ინტერესთა გონივრულ და სამართლიან ბალანსს, რათა ერთი მხრივ, რეალურად ემსახურებოდეს საჯარო მიზნების მიღწევას, მეორე მხრივ კი, არ იწვევდეს კონკრეტული პირების უფლებაში გაუმართლებელ, არათანაბომიერ ჩარევას. ამისთვის კი კანონმდებლის მიერ შერჩეული რეგულაცია უნდა იყოს დასაშვები, აუცილებელი და პროპორციული.

სსსსკ-ის 103-ე მუხლით დადგენილია, რომ „გამოძიება მიმდინარეობს გონივრულ ვადაში, მაგრამ არაუმეტეს შესაბამისი დანაშაულისათვის საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით დადგენილი სისხლისსამართლებრივი დევნის ხანდაზმულობის ვადისა“¹⁰¹. ამავე კოდექსის მე-100 მუხლი ავალდებულებს გამოძიებელს, პროკურორს, დაინყოს გამოძიება დანაშაულის შესახებ ინფორმაციის მიღების შემთხვევაში და ეს ვალდებულება რაიმე ვადასთან დაკავშირებული არ არის¹⁰². მხოლოდ 105-ე მუხლი ითვალისწინებს გამოძიების შეწყვეტის ერთ-ერთ საფუძვლად - ვადის გასვლას, მაგრამ ეს ვადაც დაკავშირებულია სისხლისსამართლებრივი დევნის ხანდაზმულობასთან (სსსსკ-ის 105-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ე“ ქვეპუნქტი)¹⁰³.

¹⁰⁰ იხ. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს განჩინება საჩივრის დაუშვებლად ცნობაზე №1გ/1959-19, გვ. 8.

¹⁰¹ იხ. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 103-ე მუხლი: <https://bit.ly/3eoy170>.

¹⁰² იხ. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მე-100 მუხლი: <https://bit.ly/3eoy170>.

¹⁰³ იხ. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 105-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის „ე“ ქვეპუნქტი: <https://bit.ly/3eoy170>.

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 71-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის „გ“ (პრიმა) ქვეპუნქტის თანახმად, პირი თავისუფლდება სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან, თუ გავიდა: თხუთმეტი წელი ამ კოდექსის 332-ე–342-ე პრიმა მუხლებით გათვალისწინებული დანაშაულებისათვის, თუ ისინი არ მიეკუთვნება განსაკუთრებით მძიმე დანაშაულს¹⁰⁴. როგორც უკვე აღინიშნა, წინამდებარე საქმეში საქართველოს პროკურატურამ ირაკლი ოქრუაშვილს ბრალი წარუდგინა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 332-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენაში, რაც გულისხმობს სახელმწიფო-პოლიტიკური თანამდებობის პირის მიერ სამსახურებრივი უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენებას¹⁰⁵. წინამდებარე საქმეში აღსანიშნავია, რომ მითითებული დანაშაულისათვის ხანდაზმულობის ვადა დანაშაულის ჩადენის მომენტისათვის იყო 10 წელი (სსკ-ის 71-ე მუხლის პირველი ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტი, 2004 წლის 24 ნოემბერს მოქმედი რედაქცია), ხოლო 2006 წლის 25 ივლისს სისხლის სამართლის კოდექსში შესული ცვლილებებით, ამ დანაშაულისათვის ხანდაზმულობის ვადად განისაზღვრა 15 წელი (სსკ-ის 71-ე მუხლის პირველი ნაწილის „გ“ (პრიმა) ქვეპუნქტი). ირაკლი ოქრუაშვილს ბრალი სწორედ ამ გაზრდილი ხანდაზმულობის ვადის პერიოდში, 2019 წლის 19 ნოემბერს წარედგინა.

ეს საკითხი მხედველობაშია მისაღები იმდენად, რამდენადაც, თუკი პროკურატურა დანაშაულის ჩადენის დროს არსებული სისხლის სამართლის კოდექსით ისარგებლებდა, ირაკლი ოქრუაშვილისთვის ბრალის წაყენება 2019 წლის 19 ნოემბერს შეუძლებელი იქნებოდა, ხანდაზმულობის ვადის გასვლის გამო. ამ მსჯელობის ოპონენტების საპირისპირო პოზიცია შეიძლება ემყარებოდეს იმას, რომ კანონში პირველ რიგში მითითებულია გამოძიების წარმოების „გონივრული“ ვადა და მხოლოდ შემდგომ - სისხლისსამართლებრივი დევნის ხანდაზმულობის ვადა. სამწუხაროდ, თავად კოდექსი არ განმარტავს ტერმინს „გონივრული ვადა“, ხოლო მისი განმარტება და გამოძიების ვადის განსაზღვრა დამოკიდებულია მხოლოდ ბრალდების მხარის შეხედულებაზე. შესაბამისად, საქმეში მონაწილე ან საქმით დაინტერესებულ სხვა პირს არანაირი ბერკეტი არ გააჩნია გამოძიების ვადის განსაზღვრისათვის, რადგან არ არის დადგენილი გასაჩივრების უფლება და წესი. დღესდღეობით არ არსებობს არანაირი ბერკეტი ამ საკანონმდებლო ხარვეზის სახელმწიფოს მხრიდან სათავისოდ გამოყენების წინააღმდეგ. ამიტომ მოქალაქე ამ მხრივ დაუცველია. „[...]ბუნებრივია, სახელმწიფოს აქვს ფართო მიხედულების ზღვარი სისხლის სამართლის პოლიტიკის განსაზღვრისას. სამართლებრივი სახელმწიფო, ემსახურება რა თავისუფალი და დაცული ადამიანის უზრუნველყოფას, ამ მიზნის მისაღწევად აღჭურვილი უნდა იყოს შესაბამისი და საკმარისი, ეფექტური სამართლებრივი ბერკეტებით. ამ თვალსაზრისით, მძლავრ და მნიშვნელოვან ინსტრუმენტს სახელმწიფოს ხელში წარმოადგენს დანაშაულთან ბრძოლა და ამ გზით, საზოგადოებრივი წესრიგის, სახელმწიფო უსაფრთხოების, სხვა ლეგიტიმური კონსტიტუციური მიზნების დაცვა და, შედეგად, ადამიანის უფლებების და თავისუფლებების დარღვევის თავიდან აცილება, პრევენცია. თუმცა, სახელმწიფოს პასუხისმგებლობის ტვირთი ძალიან მაღალია ამ ინსტრუმენტის მიზნობრივად გამოყენებისთვის, რათა ის (ინსტრუმენტი) თავად არ აღმოჩნდეს სახელმწიფოს ხელთ იმ სიკეთეების დარღვევის წყაროდ, რომელთა დასაცავადაც მისი გამოყენების კონსტიტუციური ვალდებულება აქვს ხელისუფლებას. ამ პროცესში სახელმწიფოს ვგალებს ადამიანისთვის, საზოგადოებისთვის, სახელმწიფოსთვის საფრთხის შემქმნელი რისკების სწორად შეფასება, პროგნოზირება, რეალური საფრთხეების ობიექტურად ანონგა და მათ ასაცილებლად ან გასაწინააღმდეგებლად გონივრული,

¹⁰⁴ იხ. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 71-ე მუხლი: <https://bit.ly/3enTm19>.

¹⁰⁵ იხ. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 332-ე მუხლი: <https://bit.ly/3enTm19>.

უკიდურესად აუცილებელი, ამასთან, საკმარისი ღონისძიებების გამოყენება. [...] სახელმწიფო არ შეიძლება ადამიანის თავისუფლებაში (მის უფლებებში) ჩაერიოს ობიექტურად საჭიროზე მეტი დოზით, რადგან შედეგად მიზნად გადაიქცევა ადამიანის შეზღუდვა და არა მისი დაცვა“¹⁰⁶.

რაც შეეხება სისხლის სამართლის კოდექსის 2006 წლის 25 ივლისის რედაქციას, იგი სსკ-ის 332-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენისთვის 15-წლიან ხანდაზმულობის ვადას აწესებს, როგორც გამონაკლისს სხვა მძიმე კატეგორიის დანაშაულებისგან. ამავე რედაქციის 71-ე მუხლში მითითებულია¹⁰⁷, რომ: *პირი თავისუფლება სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან, თუ გავიდა „თხუთმეტი წელი ამ კოდექსის 332-ე–342-ე მუხლებით გათვალისწინებული დანაშაულებისათვის“*. აქვე, მხედველობაშია მისაღების ის ფაქტიც, რომ 2006 წლის 25 ივლისის სისხლის სამართლის კოდექსში¹⁰⁸ 3-ჯერ შევიდა ცვლილება და როგორც საქმის მასალების ანალიზიდან ირკვევა, საქართველოს პროკურატურამ სისხლის სამართლის კოდექსის იმ რედაქციის გამოყენება გადაწყვიტა, რომელიც 2004 წლის 11 ნოემბრის შემდეგ, ყველაზე მეტად აუარესებს ბრალდებულის მდგომარეობას¹⁰⁹. ეს გარემოება კი, მყარ სამართლებრივ საფუძველს ქმნის კანონის უკუძალის აკრძალვის შესახებ კონსტიტუციური პრინციპის დარღვევაზე მსჯელობისათვის. უფრო მეტიც, ამ რედაქციის სისხლის სამართლის კოდექსის გამოყენების ფაქტი, მაღალი ალბათობით, სახელმწიფო ბრალდების ორგანოს მხრიდან მიზანმიმართულად იქნა შერჩეული, რაც მიზნად ისახავდა აქტიური ოპოზიციონერი პოლიტიკოსის წარმომადგენლის მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების საფუძვლის შექმნას. აქედან გამომდინარე, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მე-3 მუხლის 1-ლი ნაწილის მე-2 წინადადების ის ნორმატიული შინაარსი, რომლის მიხედვითაც ქმედების დანაშაულებრიობის დაწესებისა და მისი უკუძალით გავრცელებაში არ მოიაზრება დანაშაულის ხანდაზმულობის ვადის ნამდვილი და არანამდვილი უკუძალით გავრცელება, შესაძლებელია არაკონსტიტუციურად იქნას მიჩნეული საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლის მე-9 პუნქტთან მიმართებით¹¹⁰.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ზემოაღნიშნულ საკითხთან მიმართებით, უკვე არსებობს **საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2009 წლის 13 მაისის გადაწყვეტილება**¹¹¹, რომელშიც სასამართლოს მოუწია განემარტა აღნიშნული კონსტიტუციური დებულების (საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლის მე-9 პუნქტის მეორე წინადადების) შინაარსი. აქვე სასამართლომ იმსჯელა, ხანდაზმულობის ინსტიტუტი მოიაზრება თუ არა „პასუხისმგებლობის“ კონსტიტუციური ცნების ქვეშ და შემოგვთავაზა კატეგორიული სხვაობა არანამდვილ და ნამდვილ უკუძალას შორის და განსხვავებული კონსტიტუციური დაცვის სტანდარტი გაავრცელა მათზე, რითაც ხანდაზმულობის ვადის გაზრდის შემთხვევაში კანონის უკუძალის გამოყენების საკითხი, სისხლისსამართლებრივი დევნის ორგანოების მხრიდან, მანკიერი პრაქტიკის ჩამოყალიბების საფუძველი შეიძლება გახდეს, რაც ირაკლი ოქრუაშვილის საქმეზე ნათლად ჩანს. გონივრულია ითქვას, რომ ხანდაზმულობის ვადის გაზრდის შემთხვევაში, კანონისათვის უკუძალის მიცემა იწვევს იმ სამართლებრივი რეალობის რეანიმაციას, რაზედაც ხანდაზმულობის ძველი ვადის გასვლით ითქვა უარი, რაც შეფასების სივრციდან ამორიცხა კანონმდებელმა. ასეთ შემთხვევაში პირს უჩნდება კანონიერი მოლოდინი, რომ მის მიმართ

¹⁰⁶ იხ. საკონსტიტუციო სასამართლოს 24.10.2015წ. გადაწყვეტილება #1/4/592 საქმეზე „საქართველოს მოქალაქე ბექა წიქარიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

¹⁰⁷ იხ. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 2006 წლის 25 ივლისის რედაქციის 71-ე მუხლი.

¹⁰⁸ იხ. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი, 2006 წლის 25 ივლისის რედაქციით.

¹⁰⁹ იხ. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი, 2004 წლის 11 ნოემბრის რედაქციით.

¹¹⁰ იხ. საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლის მე-9 პუნქტი: <https://bit.ly/2X69zIU>.

¹¹¹ იხ. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2009 წლის 13 მაისის N1/1/428,447,459 გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს სახალხო დამცველი, საქართველოს მოქალაქე ელგუჯა საბაური და რუსეთის ფედერაციის მოქალაქე ზვიად მანია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

რეპრესიული ზომები აღარ იქნება გამოყენებული. ამასთან, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მე-3 მუხლი კრძალავს რეტროაქტიული ეფექტის მინიჭებას სამართლებრივი ნორმისთვის, რომელიც აწესებს ქმედების დანაშაულებრიობას ან ამკაცრებს სასჯელს¹¹².

ისეთ პირობებში, როცა კოდექსი „გონივრული“ ვადის განსაზღვრის ან განმარტების უფლებას დაცვის მხარეს ან ნებისმიერ სხვა დაინტერესებულ პირს არ აძლევს და მხოლოდ გამოძიების მწარმოებლის შეხედულებაზე და ნებაზეა მიბმული, გამოძიების გაჭიანურების თავიდან აცილების ან პროცესის დაჩქარებისათვის არანაირი მექანიზმიც გათვალისწინებული არ არის. ამიტომ სისხლის სამართლის საქმე შეიძლება, გადაიქცეს პოლიტიკურ იარაღად სახელმწიფოს ხელში მოწინააღმდეგეების გაჩუმებისა ან მათი ქცევის კორექციისათვის, რაც არაერთხელ მომხდარა წინა პერიოდებში და გამორიცხული არ არის მომავალში¹¹³. დღევანდელი საკანონმდებლო მოწესრიგებით, მხოლოდ გამოძიების ნებაზეა დამოკიდებული როგორც ადამიანის დანაშაულებრივი ქმედების დადგენა, ასევე მისი უდანაშაულობის დამტკიცება და საბოლოო ჯამში მის მიმართ სამართლიანობის აღდგენა. ადამიანს როცა საფუძვლიანი მოლოდინი აქვს, რომ სწრაფი და ეფექტური გამოძიების გზით აღდგება მისი დარღვეული უფლებები, ხოლო საკანონმდებლო აქტები მოიცავენ გაურკვეველ ტერმინოლოგიას და განუსაზღვრელ ცნებებს, ასეთი მოლოდინების აღსრულება ყოველთვის დაკავშირებულია გამოძიების მწარმოებელი პირის შეხედულებაზე, პოლიტიკურ თუ სხვა სახის კონიუნქტურაზე, რისი განჭვრეტაც შეუძლებელია და არსებობს მაღალი ალბათობა, რომ ადამიანის ძირითადი უფლებები და თავისუფლებები უხეშად დაირღვეს¹¹⁴.

საქართველოს პრეზიდენტის შეწყალების აქტი

საქართველოში შეწყალება პრეზიდენტის, როგორც სახელმწიფო მეთაურის, ექსკლუზიური კონსტიტუციური პრეროგატივაა. საქართველოს კონსტიტუციის 53-ე მუხლის მე-2 პუნქტის „8“ ქვეპუნქტით განსაზღვრულია, რომ: „თანახელმონწერას არ საჭიროებს საქართველოს პრეზიდენტის სამართლებრივი აქტი, რომელიც უკავშირდება მსჯავრდებულთა შეწყალებას“¹¹⁵. აღნიშნული ინსტიტუტი ქვეყნის სისხლის სამართლებრივი პოლიტიკის ეფექტურად გატარებასაც ემსახურება. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 78-ე მუხლის თანახმად „შეწყალებას ახორციელებს საქართველოს პრეზიდენტი ინდივიდუალურად განსაზღვრულ პირთა მიმართ, საქართველოს პრეზიდენტის ბრძანებულებით დადგენილი წესით“¹¹⁶.

ადამიანის უფლებათა ცენტრმა გიორგი უგულავას წინააღმდეგ მიმდინარე სისხლის სამართლის საქმეების სამართლებრივ შეფასებაში¹¹⁷ უკვე განიხილა საერთაშორისო პარტნიორების ჩართულობით, 2020 წლის 8 მარტს ხელისუფლებასა და ოპოზიციას შორის გაფორმებული შეთანხმების ორი დოკუმენტი. ოპოზიციის განცხადებით, მეორე დოკუმენტი

¹¹² იხ. სისხლის სამართლის კოდექსის მე-3 მუხლი.

¹¹³ იხ. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს მოქალაქე გეგორგ ბაბაიანი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“: <https://bit.ly/2Zmw9GL>.

¹¹⁴ იქვე.

¹¹⁵ იხ. საქართველოს კონსტიტუციის 53-ე მუხლის მე-2 პუნქტის „8“ ქვეპუნქტი: <https://bit.ly/2vHXMRg>.

¹¹⁶ იხ. საქართველოს პრეზიდენტის ბრძანებულება: <https://bit.ly/2M2PVB1>.

¹¹⁷ იხ. გიორგი უგულავას წინააღმდეგ მიმდინარე სისხლის სამართლის საქმეების სამართლებრივი შეფასება, ადამიანის უფლებათა ცენტრი. 2020 წელი: <https://bit.ly/2XEXPFN>.

მართლმსაჯულების სისტემაში არსებულ პრობლემებზე მიუთითებს¹¹⁸. დოკუმენტით აღიარებულია, რომ მართლმსაჯულების სისტემაში „უმაღლესი სტანდარტი“ უნდა იყოს დაცული. მინიშნებულია იმაზეც, რომ შეთანხმებით, ამჟამად და მომავალშიც სასამართლო და საარჩევნო პროცესების არასათანადო პოლიტიზაციაზე რეაგირება აუცილებელია. დოკუმენტში ნახსენებია საქართველოს პრეზიდენტის უფლებამოსილების ფარგლებიც და ამ მხრივ, სავარაუდო პოლიტიკური მოტივებისა და შერჩევითი სამართლის საფუძველზე დაპატიმრებული პირების გათავისუფლების ერთ-ერთი ინსტრუმენტი - პრეზიდენტის მიერ შეწყალების კონსტიტუციური პრეროგატივის გამოყენება, როგორც სამართლებრივი პრობლემის გამოსწორების შესაძლებლობა. 2020 წლის 9 მარტს, საქართველოს პრეზიდენტმა, სალომე ზურაბიშვილმა განაცხადა, რომ თუ იგი საჭიროდ ჩათვლიდა, რომ შეწყალება უნდა განხორციელდეს, მიიღებდა შეწყალების აქტს¹¹⁹.

2020 წლის 10 მარტს, ხელისუფლებასა და ოპოზიციური პარტიების უმრავლესობას შორის დადებულ შეთანხმებას, აშშ-ის სენატის საგარეო ურთიერთობა კომიტეტის თავმჯდომარე, ჯიმ რიში და სენატორი - ჯინ შაჰინი გამოეხმაურა. ჯიმ რიშის განცხადებით, ის ელის პოლიტიკური მოტივით დაკავებული პირების მყისიერად გათავისუფლებას. სენატორ ჯინ შაჰინის თქმით, დადებული შეთანხმება კრიტიკულად მნიშვნელოვანია საქართველოს დემოკრატიისთვის¹²⁰. მეორე დოკუმენტი ცალსახად მიიჩნევა სამართლიანი საპარლამენტო არჩევნების უზრუნველსაყოფად, პოლიტიკური მოტივებით დაკავებულ პირთა განთავისუფლებისა და მისი განხორციელების შესაძლებლობის შესახებ შეთანხმებად (პრეზიდენტის მიერ შეწყალების კონსტიტუციური უფლების გამოყენება). გარდა ამისა, ოპოზიციასა და მმართველ ძალას შორის დადებული „ურთიერთგაგების მემორანდუმით“¹²¹ გათვალისწინებულ საკითხთა მხარდაჭერა, ოპოზიციური პარტიების წარმომადგენელთა განცხადებით, მხოლოდ მაშინ მოხდება, როცა 2020 წლის 8 მარტის შეთანხმების (მეორე დოკუმენტი)¹²² პირობები სრულად შესრულდება, რაც სავარაუდო პოლიტიკური მოტივით დაკავებული პირების დაუყოვნებლივ განთავისუფლების საკითხს გულისხმობს. მკაფიო მონოდებები გავრცელდა ევროპარლამენტარების მხრიდანაც. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია 26 ევროპარლამენტარის კრიტიკული წერილი საქართველოს პრემიერ-მინისტრ გიორგი გახარიას მიმართ, რომელიც ოპოზიციური პარტიების წარმომადგენლების მიმართ განახლებულ სამართალწარმოებასაც ეხება¹²³.

მძიმე საერთაშორისო წნეხიდან გამომდინარე, 2020 წლის 15 მაისს, საქართველოს პრეზიდენტმა შეიწყალა პოლიტიკური პარტია „გამარჯვებული საქართველოს“ ლიდერი, ირაკლი ოქრუაშვილი და თბილისის ყოფილი მერი, პოლიტიკური პარტია „ევროპული საქართველოს“ ერთ-ერთი ლიდერი - გიგი უგულავა. ორივე მსჯავრდებულმა შეწყალების აქტის გამოცემის დღესვე - 2020 წლის 15 მაისს დატოვა პენიტენციური დაწესებულება. პრეზიდენტის მიერ ამ გადაწყვეტილების დამოუკიდებლად მიღების საკითხი ეჭვქვეშ დააყენა სხვადასხვა პოლიტიკურმა პირმა და არასამთავრობო ორგანიზაციის წარმომადგენელმა, რაზეც მმართველი ძალის მხრიდან კატეგორიული უარყოფით უპასუხეს. თუმცა, როგორც მოგვიანებით გაირკვა, შეწყალების აქტის გამოცემამდე საქართველოს პრეზიდენტმა თავისი

¹¹⁸ იხ. ერთობლივი განცხადება: <https://cutt.ly/vuMzCjZ>.

¹¹⁹ იხ. საქართველოს პრეზიდენტის, სალომე ზურაბიშვილის კომენტარი ე.წ. პოლიტიკური პატიმრების შეწყალების საკითხის შესახებ: <https://bit.ly/3cKBCfz>.

¹²⁰ იხ. ამერიკის შეერთებული შტატების სენატის საგარეო ურთიერთობა კომიტეტის თავმჯდომარის

- ჯიმ რიშისა და სენატორი ჯინ შაჰინის განცხადებები: <https://cutt.ly/1uMJzkR>.

¹²¹ იხ. ურთიერთგაგების მემორანდუმი: <https://cutt.ly/PuMJOCp>.

¹²² იხ. ერთობლივი განცხადება: <https://cutt.ly/quMKv37>.

¹²³ იხ. განცხადება: <https://cutt.ly/quMK0ei>.

გადაწყვეტილება შეატყობინა „ქართული ოცნების“ თავმჯდომარეს, ბიძინა ივანიშვილს, საქართველოს პარლამენტის თავმჯდომარეს, ირაკლი თალაკვაძეს და პრემიერ-მინისტრს, გიორგი გახარიას. ამის შესახებ, მოულოდნელად თავად პრეზიდენტმა, სალომე ზურაბიშვილმა განაცხადა¹²⁴.

ასეა თუ ისე, საქართველოს პრეზიდენტის მიერ გამოცემული შეწყალების აქტი მოწონებულია როგორც ოპოზიციური პარტიების წარმომადგენლების, ისე მოლაპარაკებებში მედიატორებად ჩართული დიპლომატებისა თუ სხვა საერთაშორისო პარტნიორების მიერ. განცხადება გაავრცელა თბილისში ამერიკის საელჩომაც¹²⁵. პრეზიდენტის შეწყალების საკითხი დადებითად შეაფასა და მას „მნიშვნელოვანი წინსვლა საქართველოში“ უწოდა, ევროპარლამენტარმა ანდრიუს კუბილიუსმა¹²⁶. გარდა ამისა, ოპოზიციური პარტიების ლიდერების შეწყალების საკითხზე განცხადება გაავრცელეს ამერიკის სენატის საგარეო ურთიერთობათა კომიტეტის რესპუბლიკელმა თავმჯდომარემ, სენატორმა ჯიმ რიშმა და ევროპის ქვეკომიტეტის დემოკრატიკმა ლიდერმა, სენატორმა ჯინ შაჰინმა. მათი განცხადებით, ეს მნიშვნელოვანი ნაბიჯია 2020 წლის 8 მარტის შეთანხმების შესრულებისკენ, რომელიც საქართველოს საარჩევნო სისტემას შეცვლის და დაასრულებს სასამართლო ხელისუფლების საქმიანობაში პოლიტიკურ ჩარევას¹²⁷.

სავარაუდო პოლიტიკური მოტივი

დოკუმენტის ამ თავში, საერთაშორისო პრაქტიკაზე დაყრდნობით და ქართული სპეციფიკის გათვალისწინებით, გაანალიზდა პოლიტიკური პატიმრის სტატუსის არსებობისთვის საჭირო კრიტერიუმები და ამ კონტექსტში შეფასდა საქართველოს ყოფილი შინაგან საქმეთა მინისტრისა და პოლიტიკური პარტია „გამარჯვებული საქართველოს“ თავმჯდომარის, ირაკლი ოქრუაშვილის წინააღმდეგ მიმდინარე სისხლის სამართლის საქმეების დეტალები. ევროსაბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის 2012 წლის 26 ივნისს მიღებული რეზოლუციის კრიტერიუმებით¹²⁸, „თავისუფლებაღკვეთილი პირი „პოლიტიკური პატიმრის“ გაგებას ექვემდებარება, თუ თავისუფლების აღკვეთა მოხდა პროცესუალური გარანტიების ამკარა დარღვევებით და არსებობს ვარაუდის საფუძველი, რომ ეს დაკავშირებულია ხელისუფლების პოლიტიკურ მოტივებთან“¹²⁹. გარდა ამისა, ეს კრიტერიუმი „საერთაშორისო ამნისტიის“ კრიტერიუმებს ემთხვევა. კერძოდ: საქმე შეიცავს „შესამჩნევ პოლიტიკურ ელემენტს“; „საქმეზე მთავრობა არ უზრუნველყოფს „საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამის სამართლიან სასამართლოს“¹³⁰.

ირაკლი ოქრუაშვილის დაკავებას მალევე მოჰყვა პოლიტიკური შეფასებები. ირაკლი ოქრუაშვილის დაკავება პოლიტიკურ გადაწყვეტილებად შეფასდა სხვადასხვა ოპოზიციური პარტიისა თუ საერთაშორისო პარტნიორების, განსაკუთრებით - აშშ-ის სენატორებისა და კონგრესმენების მიერ. უფრო მეტიც, 2020 წლის 14 აპრილს განცხადება გაავრცელა

¹²⁴ იხ. განცხადება: <https://cutt.ly/iuMLu2s>.

¹²⁵ იხ. ფასილიტატორების ერთობლივი განცხადება <https://bit.ly/36vD43B>.

¹²⁶ იხ. ანდრიუს კუბილიუსის განცხადება: <https://bit.ly/2TJpmEV>.

¹²⁷ იხ. ერთობლივი განცხადება: <https://bit.ly/3d1nQG7>.

¹²⁸ იხ. ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის 2012 წლის 26 ივნისის რეზოლუციით გათვალისწინებული კრიტერიუმები პოლიტიკური პატიმრის შესახებ: <https://cutt.ly/4uMLkVA>.

¹²⁹ იხ. ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის 2012 წლის 26 ივნისის რეზოლუციით გათვალისწინებული კრიტერიუმები პოლიტიკური პატიმრის შესახებ: <https://cutt.ly/fuMLKHH>.

¹³⁰ იხ. გზამკვლევი პოლიტიკური პატიმრების შესახებ საქართველოში, თბილისი, 2012. <https://cutt.ly/SuMZnD6>.

საქართველოში ამერიკის საელჩომაც, რომელმაც აღნიშნა: „ირაკლი ოქრუაშვილის დაპატიმრების დრომ და გარემოებამ გამოიწვია შეშფოთება პოლიტიკურ ჩარევასა და შერჩევითი სამართლის გამოყენებასთან დაკავშირებით¹³¹. ასევე, ამერიკის საელჩომ განაცხადა, რომ ეს საქმე ჩრდილს აყენებდა სამართალწარმოების მიუკერძოებლობას — საკითხს, რომლის ირგვლივ არსებული შეშფოთების გაქარწყლებას ემსახურებოდა 8 მარტის ერთობლივი განცხადება¹³², სავარაუდო პოლიტიკური პატიმრების განთავსულების შესახებ. ამავე დროს, ირაკლი ოქრუაშვილს, 2020 წლის 13 აპრილს, 20-21 ივნისის მოვლენების საქმეზე გამამატყუნებელი განაჩენის შემდეგ, გიგი უგულავასთან ერთად, საერთაშორისო პარტნიორები¹³³ და ოპოზიციური პარტიების წარმომადგენლები¹³⁴ პირდაპირ უწოდებდნენ პოლიტიკურ პატიმარს.

2019 წლის 20 ივნისის მოვლენებისას, როგორც საქმის მასალებიდან ირკვევა, ბრალი საერთო ჯამში კიდევ 18 პირს წარედგინა. თითოეული მათგანი საპროტესტო აქციის წინა ხაზზე იდგა და აქტიური შეხება ჰქონდა პოლიციასთან. გარდა ადამიანთა მცირე ჯგუფისა, რომელსაც პროკურატურა ირაკლი ოქრუაშვილის თანმხლებ პირებს უწოდებს, რათა მას ჯგუფური მოქმედების ხელმძღვანელობა ან/და ჯგუფური ძალადობის მონაწილეობაში ბრალი დაუმტკიცოს, პარლამენტის მიმდებარე ტერიტორიაზე ირაკლი ოქრუაშვილის გარშემო კიდევ ასობით ადამიანი იმყოფებოდა, რომელთა იდენტიფიცირება შესაძლებელია ვიდეოჩანანერებით.

როგორც საქმის მასალების შესწავლიდან გაირკვა, საქართველოს პარლამენტის წინ მდგარი ასობით დემონსტრანტიდან, რომლებიც უშუალოდ არ აწვებოდნენ სამართალდამცავთა კორდონს და შესაძლოა, არ ახდენდნენ პირდაპირი ხასიათის ფიზიკურ ზემოქმედებას, მაგრამ სავარაუდოდ, უკნიდან აწვებოდნენ ხალხის მასას, სამართალდამცავთა კორდონისათვის წინააღმდეგობის გასაწევად, ან უბრალოდ, იზიარებდნენ საზოგადოებრივი პროტესტის ერთიან აზრსა და მიზანს, საქართველოს პროკურატურამ მხოლოდ ირაკლი ოქრუაშვილი შეარჩია იმ პირად, ვის მიმართაც სისხლისსამართლებრივი დევნა დაიწყო. ამ უმნიშვნელოვანეს დეტალზე საქმის განმხილველ სასამართლოს ყურადღება არ გაუმახვილებია. მოცემული რეალობით, სასამართლომ შექმნა ისეთი პრაქტიკა, რასაც სამართლებრივად არაფერი აკავშირებს ამ ნორმის მიზანთან და რამაც შესაძლოა, სსკ-ის 225-ე მუხლი პოლიტიკური რეპრესიის იარაღად აქციოს.

2019 წ. 19 ნოემბერს ირაკლი ოქრუაშვილს ახალი ბრალდება პენიტენციურ დაწესებულებაში წარედგინა. საქართველოს პროკურატურა ოქრუაშვილს 2004 წელს მისი შინაგან საქმეთა მინისტრობის დროს მომხდარ დანაშაულთან დაკავშირებით უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენებას ედავება¹³⁵. ბრალდების წარდგენა სისხლისსამართლებრივი დევნის ხანდაზმულობის 15-წლიანი ვადის გასვლამდე რამდენიმე დღით ადრე მოხდა. სახელმწიფო ბრალდებამ სისხლის სამართლის კოდექსის ის რედაქცია გამოიყენა, რომელიც 2004 წლის 11 ნოემბრის შემდეგ, ყველაზე მეტად აუარესებს ბრალდებულის მდგომარეობას¹³⁶ და ა.შ.

¹³¹ იხ. ამერიკის საელჩოს განცხადება ირაკლი ოქრუაშვილის დაკავებაზე: <https://bit.ly/36BrWCi>.

¹³² იხ. ერთობლივი განცხადება: <https://cutt.ly/vuMZCjZ>.

¹³³ იხ. ინფორმაცია სრულად: <https://cutt.ly/Ku0xz5F>; ასევე, იხ. <https://bit.ly/2zVe2Pr>.

¹³⁴ ოპოზიციის გამომხმარებელი: <https://netgazeti.ge/news/442658/>; ასევე, იხ. <https://bit.ly/2YWBHYp>.

¹³⁵ იხ. ადამიანის უფლებათა ცენტრის განცხადება: <https://bit.ly/2M3rAuL>.

¹³⁶ იხ. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი, 2004 წლის 11 ნოემბრის რედაქციით.

დასკვნა

როგორც წინამდებარე დოკუმენტში შესწავლილი საქმეების ანალიზიდან იკვეთება, პოლიტიკური კონტექსტის მქონე საქმეებთან დაკავშირებით, სახელმწიფოს მხრიდან შერჩევითი სამართლისა და სავარაუდო პოლიტიკური მოტივებიდან გამომდინარე, მართლმსაჯულების განხორციელების პროცესში არაერთი ფუნდამენტურად მნიშვნელოვანი როგორც მატერიალური, ისე საპროცესო-სამართლებრივი დარღვევა ვლინდება. შესაძლო პოლიტიკური მოტივების გამოსავლენად, საერთაშორისო პრაქტიკაზე დაყრდნობით და ქართული სპეციფიკის გათვალისწინებით, გამოყენებულია ევროპის საბჭოს, ასევე - საერთაშორისო ორგანიზაცია Amnesty International-ის მიერ შემუშავებული, პოლიტიკური პატიმრის სტატუსის არსებობისთვის საჭირო კრიტერიუმები.

აღნიშნული კრიტერიუმების, ადამიანის უფლებათა ცენტრის სასამართლო მონიტორის მიერ სასამართლო პროცესების მონიტორინგისას იდენტიფიცირებული მნიშვნელოვანი საკითხებისა და მიგნებების, ირაკლი ოქრუაშვილის ადვოკატთან გასაუბრებისას მიღებული ინფორმაციისა და მოწოდებული დოკუმენტების, საერთაშორისო პრაქტიკის, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს საქმისთვის რელევანტური პრეცედენტული გადაწყვეტილებების, ეროვნული საერთო სასამართლოებისა და საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების, ასევე, საქმეში არსებული სხვადასხვა მასალის/დოკუმენტის შესწავლიდან დადგინდა, რომ: **სსკ 225-ე მუხლის პირველი ნაწილით (ჯგუფური მოქმედების ხელმძღვანელობა) წარდგენილ ბრალდებასთან დაკავშირებით, ირაკლი ოქრუაშვილის მიმართ მიმდინარე სისხლის სამართლის საქმე და განაჩენი მნიშვნელოვან ხარვეზებს შეიცავს:**

- ✓ პრობლემურია სასამართლოს მიერ ტერმინ „ძალადობის“ განმარტება საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 225-ე მუხლის მიზნებისათვის;
- ✓ ნორმა, სასამართლოს მიერ შემოთავაზებული ფორმითა და კონტექსტუალური დატვირთვიდან გამომდინარე, წარმოადგენს არა მხოლოდ სამართლებრივად არასწორ განმარტებას, არამედ უკიდურესად აუარესებს ბრალდებულის უფლებრივ მდგომარეობას;
- ✓ სასამართლოსეული ნორმის განმარტება, სისხლისსამართლებრივი დევნის ორგანოების მხრიდან მისი, როგორც პოლიტიკური იარაღის გამოყენების შესაძლებლობას აჩენს, რისი მაგალითიც ირაკლი ოქრუაშვილის საქმეა;
- ✓ საქართველოს პარლამენტის წინ მდგარი ასობით დემონსტრანტიდან, რომლებიც უშუალოდ არ აწვებოდნენ სამართალდამცავთა კორდონს და შესაძლოა, არ ახდენდნენ პირდაპირი ხასიათის ფიზიკურ ზემოქმედებას, მაგრამ სავარაუდოდ, უკნიდან აწვებოდნენ ხალხის მასას, სამართალდამცავთა კორდონისათვის წინააღმდეგობის გასაწევად, ან, უბრალოდ, იზიარებდნენ საზოგადოებრივი პროტესტის ერთიან ამრსა და მიზანს, საქართველოს პროკურატურამ **დისკრიმინაციულად** მხოლოდ ირაკლი ოქრუაშვილი შეარჩია იმ პირად, ვის მიმართაც სისხლისსამართლებრივი დევნა დაიწყო;
- ✓ მიუხედავად სასამართლოს მიერ, ირაკლი ოქრუაშვილის მიმართ სსკ-ის 225-ე მუხლით წარდგენილ ბრალდებასთან დაკავშირებით გაკეთებული არაერთი სამართლებრივად სწორი და სამართლიანი განმარტებისა, რითაც ამ მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენის ნაწილში ირაკლი ოქრუაშვილი გამართლდა, სერიოზული კითხვის ქვეშ დგას გამამტყუნებელ განაჩენში გამოყენებული მტკიცებულებების

შინაარსი და მათ საფუძველზე დანაშაულის დასამტკიცებლად გონივრულ ეჭვს მიღმა სტანდარტი;

- ✓ გამამტყუნებელ განაჩენს საფუძველად დაედო მხოლოდ 4 პოლიციელის ჩვენება;
- ✓ ირაკლი ოქრუაშვილის დაპატიმრებამდე რამდენიმე დღით ადრე, სავარაუდო პოლიტიკური მოტივით, როგორც გაფრთხილების ნიშანი, დააკავეს მისი პირადი მძღოლი და ოჯახის ახლობელი, კობა კოშაძე;
- ✓ ე.წ. ამირან (ბუტა) რობაქიძის საქმეზე სისხლისსამართლებრივი დევნის ხანდამშულობის 15-წლიანი ვადის გასვლამდე რამდენიმე დღით ადრე, ბრალდების წარდგენა მოხდა, 9-თვიან წინასწარ პატიმრობაში მყოფ ბრალდებულს, სასამართლომ ახალი-9 თვიანი წინასწარი პატიმრობა მიუსაჯა, რომლის ვადის ათვლა, 20-21 ივნისის საქმეზე გამოყენებული წინასწარი პატიმრობის 9-თვიანი ვადისგან დამოუკიდებლად დაიწყო;
- ✓ სახელმწიფო ბრალდებამ, ბრალის წარსადგენად სისხლის სამართლის კოდექსის ის რედაქცია გამოიყენა, რომელიც 2004 წლის 11 ნოემბრის შემდეგ, ყველაზე მეტად აუარესებს ბრალდებულის მდგომარეობას¹³⁷.

ე.წ. ამირან (ბუტა) რობაქიძის საქმის განხილვა სასამართლოს პირველ ინსტანციაში მიმდინარეობს. ამ დროისთვის ირაკლი ოქრუაშვილის საქმე არაერთი საერთაშორისო ორგანიზაციის ყურადღების ცენტრში ექცევა. 2020 წლის 9 მარტს, სასამართლო პროცესს დააკვირდნენ ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო ფედერაციის (fidh) წარმომადგენლები¹³⁸⁻¹³⁹. ამასთანავე, სასამართლო განხილვებს აკვირდება ადამიანის უფლებათა ცენტრის სასამართლო მონიტორი¹⁴⁰ და პროცესების დასრულებისა და, შესაბამისად, საქმეზე განაჩენის გამოცხადების შემდეგ, ორგანიზაცია შესაბამის შეფასებებს გააკეთებს.

¹³⁷ იხ. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი, 2004 წლის 11 ნოემბრის რედაქციით.

¹³⁸ იხ. ადამიანის უფლებათა ცენტრის ინფორმაცია: <https://bit.ly/3702ZAD>.

¹³⁹ იხ. FIDH-ის წარმომადგენლის განცხადება: <https://bit.ly/3cqAbSU>.

¹⁴⁰ იხ. განცხადება: <https://bit.ly/2AwUhO6>.